

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny

KPS.410.002.01.2023

Pani
Renata Małecka
Dyrektor
Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie
ul. Konstytucji 3 Maja 16
05-300 Mińsk Mazowiecki

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/23/033 Udzielanie pomocy na usamodzielnienie wychowankom placówek
opiekuńczo-wychowawczych oraz rodzinnych form pieczy zastępczej

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie ¹ ul. Konstytucji 3 Maja 16, 05-300 Mińsk Mazowiecki
Kierownik jednostki kontrolowanej	Renata Małecka, Dyrektor PCPR od 1 lipca 2021 r., wcześniej od 17 lutego 1999 r. Dyrektorem był Janusz Zdzieborski.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Działania wspierające na rzecz usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej. 2. Skuteczność udzielanej pomocy dla pełnoletnich osób opuszczających pieczę zastępczą.
Okres objęty kontrolą	Lata 2020-2022 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ²
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Departament Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny
Kontroler	Joanna Celińska, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr KPS/22/2023 z 7 marca 2023 r. (akta kontroli str. 1)

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

PCPR na ogół prawidłowo realizowało zadania w zakresie usamodzielnienia wychowanków pieczy zastępczej, a zaplanowane na każdy rok kwoty środków gwarantowały wsparcie wszystkim usamodzielnianym osobom, które mogły się o takie świadczenia ubiegać. W powiecie mińskim nie zostały zwiększone minimalne kwoty świadczeń pieniężnych dla wychowanków pieczy zastępczej, a przynajmniej świadczenie na zagospodarowanie, usamodzielnienie oraz kontynuowanie nauki prawidłowo określano dochód osób starających się o pomoc oraz przestrzegano okresu pobytu w pieczy zastępczej.

Prawidłowo i rzetelnie opracowywano Indywidualne Programy Usamodzielnienia⁴, lecz mimo iż wprowadzono narzędzia do monitorowania i nadzorowania procesu usamodzielniania, to jednak w praktyce nie dokonywano systematycznej weryfikacji i oceny IPU, co w konsekwencji spowodowało przerwanie usamodzielnienia przez osiem osób, spośród 130 które w latach 2020-2022 zadania te realizowały. Skutkiem niedokonywania weryfikacji i oceny IPU było też przyznanie, w trzech przypadkach, świadczenia na kontynuowanie nauki bez aktualnego, zatwierdzonego przez Dyrektora Centrum Programu, czym naruszono przepis art. 145 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁵.

Wychowankowie opuszczający pieczę zastępczą, którzy zadeklarowali chęć osiedlenia się na terenie powiatu mińskiego, nie mieli możliwości otrzymania mieszkania – powiat nie posiadał mieszkania chronionego i mimo, iż jako jedno z działań w powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej ujęto umożliwienie usamodzielnianym wychowankom zamieszkania w mieszkaniu chronionym, to jednak konieczność utworzenia takiego mieszkania nie była ujmowana w wykazie potrzeb składanych każdego roku wraz ze sprawozdaniami z działalności Centrum.

Stwierdzono, że proces usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej nie był w pełni skuteczny – aż 30% z nich w różnych okresach było zarejestrowanych jako osoby bezrobotne.

¹ Dalej: Centrum lub PCPR.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Dalej: IPU lub Program.

⁵ Dz. U. z 2022 r. poz. 447 ze zm., dalej: ustawa o wspieraniu rodziny.

Przez ponad rok bez pracy pozostawało troje wychowanków, a najdłużej, tj. przez 41 miesięcy osoba, która nie podjęła zatrudnienia od czasu opuszczenia pieczy zastępczej do chwili obecnej. Osoby usamodzielniane korzystały też z pomocy społecznej, choć należy zauważyć, że żadna z nich nie zwracała się o pomoc przez rok po opuszczeniu pieczy, a obecnie z takiej pomocy korzystały dwie osoby, spośród 30 badanych.

Stwierdzone podczas kontroli nieprawidłowości ponadto dotyczyły:

- wydawania decyzji administracyjnych po przekroczeniu terminu wskazanego w ustawie z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego⁶,
- przyznanie, w jednym przypadku, zaniżonej kwoty świadczenia na zagospodarowanie oraz przyznawania świadczeń na zagospodarowanie bez wymaganych dokumentów,
- niewskazywania w decyzjach administracyjnych terminu zawieszenia pomocy na kontynuowanie nauki,
- nieegzekwowania od wychowanków rozliczenia środków przekazanych na zagospodarowanie i usamodzielnienie,
- dokonywania ocen IPU przed zakończeniem procesu usamodzielniania,
- nieokreślenia w powiatowym programie rozwoju pieczy zastępczej mierników realizacji zadań,
- umieszczenia na stronie internetowej PCPR nieaktualnych i niepełnych informacji dotyczących wsparcia przysługującego wychowankom pieczy zastępczej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowej⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR 1. Działania wspierające na rzecz usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.

Opis stanu faktycznego

1.1. PCPR wykonuje zadania powiatu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej⁸, zarządzeniem Starosty Mińskiego Centrum wyznaczone zostało na organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu mińskiego⁹.

Z Regulaminu PCPR¹⁰ wynika, że w Centrum działa Zespół do Spraw Pieczy Zastępczej¹¹. Zespół do Spraw Rodzinnej Pieczy Zastępczej powołany został zarządzeniem Dyrektora PCPR¹². Zespół nie został ujęty w Regulaminie organizacyjnym Centrum. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 3, 9-19, 21-33, 41-42)

Na dzień 31 grudnia 2020 r. w PCPR zatrudnionych było 26 osób, w tym zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny realizowało 17 pracowników¹³. Na koniec 2021 r. w Centrum

⁶ Dz. U. z 2022 r. poz. 2000, ze zm., dalej: Kpa.

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Uchwała Nr XVII/209/12 Rady Powiatu Mińskiego z dnia 19 grudnia 2012 r. w sprawie ogłoszenia tekstu jednolitego Statutu PCPR w Mińsku Mazowieckim, dalej: Statut PCPR.

⁹ Zarządzenie nr 73/11 Starosty Mińskiego z dnia 10 października 2011 r. w sprawie wyznaczenia organizatora rodzinnej pieczy zastępczej na terenie Powiatu Mińskiego.

¹⁰ Uchwała nr 621/21 Zarządu Powiatu Mińskiego z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie przyjęcia Regulaminu Organizacyjnego PCPR w Mińsku Mazowieckim, dalej: Regulamin organizacyjny.

¹¹ Wcześniej działał Zespół do spraw Pieczy Zastępczej powołany Zarządzeniem Nr 4a.2012 Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Organizatora Pieczy Zastępczej w Mińsku Mazowieckim z dnia 1 marca 2012 r. w sprawie: powołania Zespołu do Spraw Pieczy Zastępczej w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Mińsku Mazowieckim.

¹² Zarządzenie nr 9.2021 Dyrektora Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Mińsku Mazowieckim z dnia 31 maja 2021 r. w sprawie powołania Zespołu do Spraw Rodzinnej Pieczy Zastępczej w PCPR w Mińsku Mazowieckim, dalej: Zespół.

¹³ Dyrektor, siedmiu koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pięciu psychologów i czterech pracowników administracyjnych.

pracowało 25 osób, a zadania wynikające z ustawy wykonywało 16 pracowników¹⁴, natomiast według stanu na 31 grudnia 2022 r. w Centrum pracowało 27 osób, w tym zadania wynikające z ustawy realizowało 16 pracowników¹⁵. Funkcję opiekuna osób usamodzielnianych pełniło trzech koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 42-102)

W latach 2020-2022 w Centrum zatrudnionych było od sześciu do ośmiu koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W sprawozdaniu z działalności Centrum za 2020 r. Dyrektor PCPR wskazywała na potrzebę zwiększenia liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W 2021 r. trzykrotnie ogłaszano nabór na to stanowisko – koordynator został zatrudniony w kwietniu 2022 r. Liczba rodzin zastępczych, nad którymi koordynatorzy sprawowali opiekę wynosiła od 14,6 (w miesiącach wrzesień-grudzień 2020 r. oraz styczeń-luty 2021 r.) do 21 rodzin w marcu 2022 r. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 103-104)

1.2. Rozpoznanie potrzeb w zakresie liczby wychowanków pieczy zastępczej, którzy będą mogli rozpocząć proces usamodzielnienia w kolejnym roku, PCPR podejmuje w sierpniu każdego roku podczas przygotowań do sporządzenia projektu budżetu na następny rok. Weryfikowane są wówczas listy wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych z terenu powiatu oraz wykaz wychowanków pochodzących z powiatu mińskiego, a umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych poza powiatem. Przy planowaniu pracownicy posilkują się także ocenami sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej, którzy w przyszłym roku osiągają pełnoletność, zwracając uwagę na ich deklaracje w zakresie terminu opuszczenia pieczy. Pod względem terminów ubiegania się o świadczenie na zagospodarowanie i usamodzielnienie weryfikowane są również IPU wychowanków, którzy już osiągnęli pełnoletność i nadal pozostają w pieczy. Zebrane informacje i dane stanowią podstawę do sporządzenia projektu budżetu na przyszły rok. Wyprzedzenie czasowe z jakim planowane są środki na realizację usamodzielnień powoduje, że wszystkie usamodzielniające się osoby, które chcą skorzystać ze wsparcia, takie świadczenie otrzymują.

(akta kontroli str. 976-991)

W 2020 r. zaplanowano 12 nowych usamodzielnień, a realizowano sześć, w 2021 r. zaplanowanych samodzielnie było 16, a realizowanych osiem, natomiast w 2022 r. zaplanowano 15, a realizowano 10 usamodzielnień.

Według wyjaśnień Dyrektor PCPR różnica między liczbą zaplanowanych, a realizowanych usamodzielnień, wynika z obostrzeń pandemicznych obowiązujących w tym okresie, powodujących, że wiele działań nie mogło być realizowanych, co wpłynęło na decyzje części wychowanków o późniejszym rozpoczęciu procesu usamodzielnienia. Część wychowanków nie opuściła pieczy zastępczej w terminach, które wcześniej deklarowała.

(akta kontroli str. 1025-1027, 976-991)

W latach 2020-2022 nie było przypadku, aby wychowanek pieczy zastępczej nie był zainteresowany otrzymaniem pomocy z tytułu usamodzielnienia. W tym czasie jedna osoba – wychowanka, która do 25 roku życia korzystała z pomocy na kontynuowanie nauki, nie wystąpiła z wnioskiem o pomoc na usamodzielnienie i zagospodarowanie, ponieważ była osobą pracującą zawodowo i jej dochody znacznie przekraczały kryterium dochodowe.

(akta kontroli str. 976-991)

1.3. W latach 2020-2022 wydatki powiatu mińskiego wyniosły ogółem 568 006,4 tys. zł, z tego w 2020 r. wyniosły 168 595,3 tys. zł, w 2021 r. zwiększyły się do 189 692,6 tys. zł, a w 2022 r. wzrosły do 209 718,5 tys. zł. W tym okresie wydatki na zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej wyniosły 22 349,3 tys. zł. i stanowiły 3,9% wydatków powiatu ogółem. Wydatki powiatu na zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej w poszczególnych latach objętych kontrolą wyniosły

¹⁴ Dyrektor, siedmiu koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, czterech psychologów, czterech pracowników administracyjnych.

¹⁵ Dyrektor, ośmiu koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, pięciu psychologów, trzech pracowników administracyjnych.

odpowiednio: 7044,8 tys. zł, 7165 tys. zł i 8139,5 tys. zł, przy czym na działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych poniesiono wydatki ogółem w wysokości 11 223,8 tys. zł (odpowiednio w poszczególnych latach: 3117,9 tys. zł, 3472,8 tys. zł oraz 4633,1 tys. zł), a na rodziny zastępcze ogółem 10 661,3 tys. zł (w poszczególnych latach: 3462,7 tys. zł, 3692,2 tys. zł i 3506,4 tys. zł). W okresie objętym kontrolą nie ponoszono wydatków na działalność ośrodków adopcyjnych.

Na każdy rok objęty kontrolą, zgodnie z zapotrzebowaniem zgłoszonym przez PCPR, planowano środki na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, tj. na 2020 r. zaplanowano łącznie kwotę 310,9 tys. zł i taka kwota ujęta została w pierwotnej uchwale budżetowej. Na 2021 r. zaplanowano łącznie kwotę 354 tys. zł i taka kwota ujęta została w pierwotnej uchwale budżetowej. Na 2022 r. planowana przez PCPR kwota wyniosła łącznie 333,8 tys. zł, w pierwotnej uchwale budżetowej ujęto natomiast kwotę 298,3 tys. zł.

(akta kontroli str. 428-470, 1025-1027)

W planie po zmianach w 2020 r. środki na usamodzielnienie wychowanków pieczy zastępczej pozostały na tym samym poziomie, natomiast w 2021 r. kwotę ogółem zmniejszono do 337,5 tys. zł (o 16,5 tys. zł, tj. 4,7%), a w 2022 r. kwotę ogółem zmniejszono do 272,5 tys. zł (o 25,8 tys. zł, tj. o 8,6% w stosunku do pierwotnej uchwały budżetowej i o 61,3 tys. zł, tj. 18,4% w stosunku do potrzeb zgłoszonych przez PCPR).

W latach 2020-2022 na usamodzielnianie wychowanków pieczy zastępczej wydatkowano łącznie 592,3 tys. zł, z tego w 2020 r. – 185,9 tys. zł (59,8% planu po zmianach), w 2021 r. – 179,9 tys. zł (53,3% planu po zmianach) i w 2022 r. 226,5 tys. zł (83,1% planu po zmianach). Najwięcej wydatkowano na pomoc finansową na kontynuowanie nauki – 444,9 tys. zł (150,1 tys. zł w 2020 r., 137,8 tys. zł w 2021 r. i 157 tys. zł w 2022 r.), na pomoc na usamodzielnienie wydatkowano łącznie 107,6 tys. zł (odpowiednio w kontrolowanych latach: 24,3 tys. zł, 29,3 tys. zł oraz 54 tys. zł), a na zagospodarowanie łącznie kwotę 39,8 tys. zł (z czego 11,5 tys. zł w 2020 r., 12,8 tys. zł w 2021 r. i 15,5 tys. zł w 2022 r.).

(akta kontroli str. 326-397, 1025-1027)

Według wyjaśnień Dyrektor PCPR przyczyną niezrealizowania założonego planu była zmiana decyzji wychowanków, którzy ze względu na pandemię proces usamodzielnienia rozpoczęli w późniejszym czasie i w związku z tym nie składali wniosków na wsparcie finansowe.

W powiecie mińskim nie zostały zwiększone minimalne kwoty świadczeń pieniężnych dla wychowanków pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 992-1004)

1.4. W latach objętych kontrolą łącznie 130 osób¹⁶ otrzymało pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, zagospodarowanie i usamodzielnienie.

W tym okresie 88 wychowanków pobierało pomoc na kontynuowanie nauki¹⁷, z tego tytułu wypłacono 813 świadczeń¹⁸ na łączną kwotę 444,9 tys. zł¹⁹. W kontrolowanych latach 21 osób²⁰ otrzymało pomoc pieniężną na usamodzielnienie, wypłacono wówczas 21 świadczeń na łączną kwotę 107,6 tys. zł.²¹ W tym czasie także 21 wychowanków²² otrzymało pomoc pieniężną na zagospodarowanie, wypłacono 21 świadczeń na łączną kwotę 39,8 tys. zł.²³ Żaden z usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej nie wnioskował i nie otrzymał pomocy na zagospodarowanie w formie rzeczowej.

(akta kontroli str. 326-397, 1025-1027)

Centrum nie udzielało bezpośrednio pomocy w uzyskaniu przez wychowanków pieczy zastępczej odpowiednich warunków mieszkaniowych, lecz jak wskazała Dyrektor PCPR nie oznacza to, że taka pomoc nie była świadczona. Według informacji Dyrektor osoby usamodzielniane, które składały wnioski o przydział mieszkania do Urzędu Miasta w Mińsku Mazowieckim były pozytywnie opiniowane przez Komisję do spraw mieszkaniowych

¹⁶ 21 osób złożyło więcej niż jeden wniosek o przyznanie pomocy.

¹⁷ Z tego 25 osób w 2020 r., 29 w 2021 r. i 34 w 2022 r.

¹⁸ Z tego 285 w 2020 r., 253 w 2021 r. i 275 w 2022 r.

¹⁹ Z tego 150,2 tys. zł w 2020 r., 137,7 tys. zł w 2021 r. i 157 tys. zł w 2022 r.

²⁰ Z tego pięć w 2020 r., sześć w 2021 r. i 10 w 2022 r.

²¹ Z tego 24,3 tys. zł w 2020 r., 29,3 tys. zł w 2021 r. i 54 tys. zł w 2022 r.

²² Z tego sześć osób w 2020 r., siedem w 2021 r. i osiem w 2022 r.

²³ Z tego 11,5 tys. zł w 2020 r., 12,8 tys. zł w 2021 r. i 15,5 tys. zł w 2022 r.

działającą przy Urzędzie Miasta, w której uczestniczył przedstawiciel Centrum. Ponadto jeżeli wychowanek zwrócił się do Centrum z prośbą o poparcie jego starań o przydział mieszkania, PCPR zawsze pozytywnie opiniowało wnioski i prosiło o szczególne potraktowanie wychowanków pieczy podczas przydziału lokali.

Centrum nie udzielało też bezpośrednio pomocy w uzyskaniu przez wychowanków zatrudnienia. W kontrolowanych latach PCPR realizowało Projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej²⁴, którego celem była aktywizacja społeczno-zawodowa osób opuszczających pieczę zastępczą. Z działań w ramach Projektu łącznie skorzystało 48 usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, wszyscy odbyli spotkanie z doradcą zawodowym, którego zadaniem była pomoc w wyborze przyszłej ścieżki zawodowej i edukacyjnej. W zależności od zdiagnozowanych potrzeb i indywidualnej ścieżki Projekt zapewniał bezpłatne uczestnictwo w kompleksowym programie aktywizacyjno-szkoleniowym obejmującym: trening kompetencji społecznych, kurs prawa jazdy oraz kursy zawodowe. Projekt był dopasowany do indywidualnych potrzeb, predyspozycji i preferencji wychowanka, każdy z uczestników sam decydował z jakiego kursu skorzysta. Wychowankowie z powiatu mińskiego skorzystali z 18 typów kursów zawodowych, najwięcej, bo aż 34 osoby zrealizowało kurs prawa jazdy, 14 osób kurs wizażu i stylizacji paznokci, pięciu wychowanków ukończyło kurs obsługi wózka widłowego, a po trzy osoby kurs grafiki komputerowej i obsługi koparko-ładowarki. W ocenie Dyrektor PCPR zdobyte przez wychowanków kwalifikacje i umiejętności pozwolą im na uzyskanie pracy w preferowanym zawodzie.

Dyrektor podkreśliła także, że w przypadku kontaktu pracodawcy w sprawie wychowanka PCPR pozytywnie rekomendowało kandydatury osób starających się o pracę. Dodatkowo Centrum umożliwiała wychowankom pieczy zastępczej odbycie stażu lub praktyk i w latach 2020-2021 jedna osoba odbyła w PCPR staż i praktyki oraz jedna praktyki.

(akta kontroli str. 992-1004)

Dyrektor Centrum wskazała, że nie może jednoznacznie określić liczby wychowanków pieczy zastępczej, którzy w ww. latach skorzystali z poradnictwa prawnego i psychologicznego. Każda osoba usamodzielniana jest informowana o bezpłatnych poradach specjalistów, tj. psychologa, terapeuty uzależnień, prawnika i policjanta, a w działającej przy PCPR Specjalistycznej Poradni Rodzinnej i Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym wychowankowie pieczy mają pierwszeństwo przy umawianiu konsultacji do poszczególnych specjalistów. Jednak ze względu na ochronę danych osobowych, w rejestrach osób korzystających ze wsparcia nie są wpisywane dane tych osób, dlatego niemożliwa jest weryfikacja ilu usamodzielnianych wychowanków skorzystało z poszczególnych form pomocy.

(akta kontroli str. 992-1004)

W latach 2020-2022 żadnemu z usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej nie odmówiono przyznania pomocy i w tym okresie w PCPR nie wydano żadnej decyzji odmawiającej takiego wsparcia. W żadnym przypadku wydane decyzje przyznające świadczenie nie były zaskarżane.

W przypadku 30 osób usamodzielnianych, których dokumentacja była analizowana²⁵, wydano łącznie 69 decyzji administracyjnych przyznających pomoc, w tym: 14 decyzji przyznających pomoc na zagospodarowanie, 16 decyzji przyznających pomoc na usamodzielnienie oraz 39 decyzji przyznających pomoc na kontynuowanie nauki, zmieniających kwotę świadczeń na kontynuowanie nauki oraz zawieszających wypłatę świadczeń na kontynuowanie nauki. W wyniku analizy tych spraw stwierdzono, że we wszystkich przypadkach prawidłowo ustalono dochód przypadający na osobę ubiegającą się o otrzymanie świadczenia.

We wszystkich analizowanych przypadkach okres pobytu w pieczy zastępczej uprawniał te osoby do uzyskania wsparcia, w czasie kontroli ustalono, że jednej z osób, która otrzymała pomoc na zagospodarowanie przyznano zaniżoną kwotę świadczenia. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 582-586, 992-1004)

²⁴ Projekt „Postaw na siebie” współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2019-2020, Oś IX Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem, mający na celu aktywizację społeczno-zawodową usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, dalej: Projekt.

²⁵ Opis badanej próby w pkt. 2.1. wystąpienia pokontrolnego.

Wszystkie osoby otrzymujące pomoc na usamodzielnienie złożyły stosowne wnioski, do których dołączono wymagane dokumenty, tj. zaświadczenie lub oświadczenie o wysokości dochodu oraz oświadczenie o prowadzeniu odrębnego lub wspólnego z rodziną gospodarstwa domowego.

W czasie kontroli ustalono, że w przypadku pięciu osób, które otrzymały pomoc finansową na zagospodarowanie, do wniosków nie dołączono wszystkich wymaganych dokumentów. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 608-675)

We wszystkich analizowanych przypadkach przyznawanie pomocy na usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz kontynuowanie nauki nastąpiło w formie decyzji administracyjnej. Wszystkie badane decyzje wydane były przez osoby posiadające ważne upoważnienia Starosty Mińskiego. Kontrola wykazała, że decyzje przyznające pomoc na usamodzielnienie, zagospodarowanie oraz kontynuowanie nauki wydane były po upływie od jednego do 137 dni od dnia wpływu wniosku do PCPR. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str.3, 6-7, 582-586, 589-590, 661-682)

Analiza dokumentacji 30 wychowanków pieczy zastępczej wykazała, że w każdym przypadku pomoc na usamodzielnienie i zagospodarowanie udzielona została po złożeniu stosowanego wniosku i zatwierdzeniu IPU. Ustalono, że w przypadku trzech osób, które otrzymywały pomoc na kontynuowanie nauki wsparcie wypłacano mimo braku aktualnego IPU, zatwierdzonego przez Dyrektora Centrum. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 683-700, 748-769)

1.5. Zgodnie z § 25 pkt 1 Regulaminu organizacyjnego opracowanie i realizacja 3-letniego powiatowego programu dotyczącego rozwoju pieczy zastępczej należało do zadań Zespołu do Spraw Pieczy Zastępczej w PCPR²⁶.

W Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023²⁷ ujęto zagadnienia dotyczące usamodzielnienia wychowanków opuszczających instytucjonalną i rodzinną pieczę zastępczą. W celu 3 *Pomoc w usamodzielnianiu wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych* wskazano siedem kierunków działań, m.in. wczesne przygotowanie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych do usamodzielnienia (np. uczenie samodzielności, wzmacnianie samooceny, wiary we własne możliwości, przekazywanie pozytywnych wzorców życia rodzinnego i stosunków międzyludzkich, nauka planowania krótko i długookresowego); podejmowanie w środowisku lokalnym działań mających na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej (np. angażowanie wychowanków w działania na rzecz szkoły, miasta); organizowanie grupy wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków; konsultacje psychologiczne (np. identyfikacja zasobów wychowanków, mocnych i słabych stron, nauka efektywnej komunikacji, asertywności, radzenia sobie ze stresem); umożliwienie uzyskania bezpłatnej porady specjalistycznej; przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnienie i kontynuowanie nauki; utworzenie mieszkania chronionego dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej.

W harmonogramie działań w ramach realizacji celu 3, na lata 2021-2023, wyszczególniono m.in.: organizowanie zajęć „kompetencji społecznych” oraz nauka umiejętności poruszania się na rynku pracy; umożliwienie zamieszkania w mieszkaniu chronionym usamodzielnianym wychowankom, którzy po uzyskaniu pełnoletności nie mają możliwości zamieszkania z rodziną biologiczną. Wśród efektów podjętych działań wymieniono m.in.: powstanie grupy wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej; pozyskanie nowych umiejętności z zakresu „kompetencji społecznych”; nabycie umiejętności poruszania się na rynku pracy; powstanie mieszkań chronionych. Wskaźnikami realizacji celu były m.in.: liczba usamodzielnianych wychowanków uczęszczających na spotkania utworzonej grupy wsparcia; liczba wychowanków, którzy nabyli umiejętności poruszania się na rynku pracy;

²⁶ § 25 pkt 1 Regulaminu organizacyjnego.

²⁷ Przyjętym uchwałą XVII/20 Rady Powiatu Mińskiego z dnia 17 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Mińskim na lata 2021-2023, dalej: Program.

liczba wychowanków korzystających z różnych form wsparcia. Realizatorami działań wskazano PCPR, ośrodki pomocy społecznej, organizacje pozarządowe oraz szkoły.

Kontrola wykazała, że nie wskazano mierników pozwalających na pomiar stopnia osiągnięcia zamierzonego celu. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 256-297)

W działaniach przewidzianych do realizacji przez cały okres obowiązywania Programu wskazano m.in.: *umożliwienie zamieszkania w mieszkaniu chronionym usamodzielnianym wychowankom, którzy po uzyskaniu pełnoletności nie mają możliwości zamieszkania z rodziną biologiczną*. W powiecie mińskim nie działają mieszkania chronione i w związku z tym żadna osoba opuszczająca pieczę zastępczą nie miała możliwości zamieszkania w takim mieszkaniu. Ponadto potrzeba utworzenia mieszkania chronionego nie była wskazywana w wykazie potrzeb składanych corocznie zarządowi powiatu wraz z sprawozdaniami z działalności PCPR, zgodnie z art. 182 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny.

(akta kontroli str. 105-255, 969-975)

Jak wyjaśniła Dyrektor Centrum w powiecie mińskim nie funkcjonuje mieszkanie chronione z powodu braku możliwości finansowych oraz lokalowych. Umieszczenie takiego działania w Programie podyktowane było długotrwałym jego charakterem i chęcią stworzenia możliwości udziału w projektach i konkursach zewnętrznych, mających na celu pozyskiwanie środków na utworzenie i prowadzenie mieszkania chronionego.

(akta kontroli str. 969-975)

Kolejnym działaniem wykazanim w Programie, które nie było realizowane w latach 2021-2022 było *tworzenie grup wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków*.

(akta kontroli str. 298-315)

Według wyjaśnień uzyskanych od Dyrektora PCPR powodem nieutworzenia grup wsparcia był brak zainteresowania ze strony wychowanków pieczy zastępczej. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej niejednokrotnie proponowali i zachęcali do udziału w takiej grupie. Dyrektor zobowiązała się także do realizacji tego działania w 2023 r.

(akta kontroli str. 969-975)

Działaniem przewidzianym do realizacji w ramach Programu było także *kształtowanie pozytywnego wizerunku wychowanka pieczy zastępczej*.

(akta kontroli str. 298-315)

Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora Centrum, nieprowadzenie takich działań w latach 2021-2022 spowodowane było ograniczeniami związanymi z pandemią, które uniemożliwiły zorganizowanie kampanii, pikników, spotkań plenerowych. Dyrektor zapewniła jednak, że działania takie będą prowadzone w 2023 r.

(akta kontroli str. 969-975)

W toku kontroli NIK stwierdzono również, że we fragmencie Programu dotyczącym celu *Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym oraz rozwijanie współpracy z rodziną naturalną* wskazano powiat pruszkowski²⁸.

(akta kontroli str. 293)

Według wyjaśnień Dyrektora PCPR wpisanie powiatu pruszkowskiego było wynikiem pomyłki.

(akta kontroli str. 969-975)

1.6. W latach 2020-2022 w PCPR nie została przeprowadzona kontrola dotycząca realizacji zadań związanych z usamodzielnianiem wychowanków pieczy zastępczej.

W okresie objętym kontrolą do Starosty Mińskiego wpłynęły dwie skargi dotyczące działalności PCPR. Żadna z nich nie dotyczyła udzielanego przez PCPR wsparcia osobom usamodzielnianym.

---

²⁸ W Programie (dział XI Harmonogram działań, cel 1 *Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym oraz rozwijanie współpracy z rodziną naturalną, działanie 6*) znajduje się zapis: „Współpraca i koordynacja instytucji i służb działających na terenie powiatu pruszkowskiego na rzecz aktywizacji rodziny naturalnej w celu poprawy własnej sytuacji życiowej oraz zmiany stylu życia”.

Do PCPR nie wpływały, w badanym okresie, skargi i wnioski w odniesieniu do działalności na rzecz usamodzielnienia dorosłych wychowanków pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 770-784.)

Zgodnie z art. 182 ust. 5 ustawy o wspieraniu rodziny Dyrektor PCPR każdego roku składał Zarządowi Powiatu sprawozdania z działalności Centrum. W sprawozdaniach tych ujmowano zagadnienia dotyczące usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej – wskazywano w nich dane dotyczące liczby osób, którym udzielono pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie, a także liczby osób, z którymi prowadzono pracę socjalną w formie wsparcia mającego na celu integrację ze środowiskiem i przystosowaniem do samodzielnego życia po opuszczeniu placówki. W sprawozdaniach wskazano, że największą przeszkodą w życiowym usamodzielnieniu i właściwej integracji ze środowiskiem osób opuszczających placówki opiekuńczo-wychowawcze jest brak możliwości uzyskania właściwych warunków mieszkaniowych. We wszystkich sprawozdaniach przedstawiono potrzeby dotyczące pieczy zastępczej, nie ujmowano jednak potrzeb w zakresie usamodzielniania się wychowanków pieczy. Centrum składało też sprawozdania z realizacji Programu za kontrolowane lata²⁹.

W składnych przez Centrum sprawozdaniach z działalności oraz z realizacji Programu nie umieszczano informacji dotyczących wykonywania poszczególnych działań przypisanych do celów wyznaczonych w Programie. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 105-297, 298-325)

W sporządzanych przez PCPR sprawozdaniach za lata 2020-2021 w zakresie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej wykazywano różne dane dotyczące tego samego zagadnienia. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*. Dane wykazywane w sprawozdaniach za 2022 r. były spójne, co wskazuje, że został zrealizowany wniosek NIK sformułowany w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 17 listopada 2020 r.³⁰, dotyczący sporządzania rzetelnych sprawozdań w zakresie podawanych danych statystycznych.

(akta kontroli str. 326-406)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Zgodnie z art. 76 ust 2 ustawy o wspieraniu rodziny w przypadku gdy organizatorem rodzinnej pieczy zastępczej jest powiatowe centrum pomocy rodzinie, w centrum tworzy się zespół do spraw rodzinnej pieczy zastępczej. Powołany Zarządzeniem Dyrektora PCPR z dnia 31 maja 2021 r. Zespół do Spraw Rodzinnej Pieczy Zastępczej nie został ujęty w Regulaminie organizacyjnym PCPR przyjętym uchwałą Zarządu Powiatu Mińskiego z dnia 10 maja 2021 r., co oznacza, że nie został zrealizowany wniosek NIK sformułowany w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 17 listopada 2020 r.³¹. Ponadto w toku kontroli NIK stwierdzono, że we fragmencie Regulaminu organizacyjnego dotyczącego zadań Zespołu do Spraw Pieczy Zastępczej wskazano powiat grójecki³².

(akta kontroli str. 20-33, 41-42)

Według wyjaśnień Dyrektor PCPR takie postanowienia w Regulaminie organizacyjnym zostały ujęte z powodu odmiennej interpretacji przepisów. Dyrektor zaznaczyła, że rozpoczęto prace nad zmianami Regulaminu organizacyjnego, po wprowadzeniu których

²⁹ Informacje z realizacji zadań powiatu w zakresie pomocy społecznej z uwzględnieniem realizacji uchwał podjętych przez Zarząd Powiatu i Radę Powiatu Mińskiego z dnia: 3 marca 2021 r., 8 marca 2022 r. i 27 lutego 2023 r.

³⁰ Wystąpienie NIK nr KPS.410.004.01.2020 z dnia 17 listopada 2020 r. w ramach kontroli P/20/041 – Pomoc udzielana rodzinom zastępczym przez koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

³¹ Ww. wystąpieniu pokontrolnym wnioskowano m.in. o opracowanie projektu Regulaminu organizacyjnego PCPR, w którym w sposób spójny i jednoznaczny zostanie określone usytuowanie Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej w strukturze organizacyjnej PCPR oraz wystąpienie do Rady Powiatu o jego uchwalenie.

³² W Regulaminie PCPR (§ 21 pkt 29) znajduje się zapis: przygotowanie projektów porozumień między powiatami w sprawie ponoszenia kosztów utrzymania dzieci spoza Powiatu Grójeckiego umieszczonych w pieczy zastępczej rodzinnej i instytucjonalnej na terenie Powiatu Grójeckiego i prowadzenie dokumentacji finansowej w tym zakresie, bieżąca analiza dochodów i wydatków dotycząca dzieci pochodzących spoza terenu powiatu oraz dzieci z Powiatu Grójeckiego przebywających na terenie innych powiatów.

w dokumencie ujęty zostanie Zespół do Spraw Rodzinnej Pieczy Zastępczej. Według wyjaśnień Dyrektor wpisanie powiatu grójeckiego było wynikiem pomyłki.

(akta kontroli str. 976-991)

2. Zgodnie art. 77 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny koordynator rodzinnej pieczy zastępczej nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Kontrola wykazała, że w latach 2020-2022 przez okres 30 miesięcy koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej mieli pod opieką ponad 15 rodzin zastępczych funkcjonujących na terenie powiatu. Przykładowo w maju, lipcu i sierpniu 2022 r. było to ponad 16 rodzin; w styczniu i lutym 2022 r. ponad 18 rodzin, a w marcu 2022 r. aż 21 rodzin

(akta kontroli str. 103-104)

Dyrektor PCPR wskazała, że w miarę możliwości finansowych starała się pozyskać nowych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. W 2021 r. – zgodnie z potrzebami zgłoszonymi w sprawozdaniu z działalności PCPR za 2020 r. utworzony został dodatkowy etat koordynatora, którego jednak udało się zatrudnić dopiero w kwietniu 2022 r. Dodała także, iż w związku ze wzrostem liczby rodzin zastępczych spokrewnionych, w planie budżetu na 2024 r. zawarty zostanie wniosek o dodatkowy etat koordynatora pieczy zastępczej.

(akta kontroli str. 1014-1023)

3. Zgodnie z Obwieszczeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 marca 2018 r. w sprawie wysokości kwot świadczeń przysługujących rodzinie zastępczej i prowadzącemu rodzinny dom dziecka oraz wysokości pomocy dla osoby usamodzielnianej³³, od dnia 1 czerwca 2018 r. osobie usamodzielnianej otrzymującej pomoc na zagospodarowanie zgodnie z art. 150 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, przysługiwała kwota nie mniejsza niż 1577 zł. Decyzją nr POW.4405.24.1.2020 z dnia 3 czerwca 2020 r. przyznano wychowankowi instytucjonalnej pieczy zastępczej pomoc w kwocie 1500 zł, tj. niezgodnej z obowiązującymi wówczas przepisami.

(akta kontroli str. 585-586)

Z wyjaśnień Dyrektor PCPR wynika, że omyłkowo przyjęto w decyzji kwotę obowiązującą w poprzednim okresie. Dyrektor zaznaczyła, że w czasie kontroli NIK wszczęte zostało postępowanie z urzędu zmierzające do wypłaty wychowankowi należnego świadczenia.

(akta kontroli str. 992-1004)

4. Zgodnie z postanowieniami Procedury³⁴ (dział III, pkt. dot. Warunków przyznania pomocy na zagospodarowanie, ust. 2) do wniosku o przyznanie pomocy na zagospodarowanie dołączane jest m.in. oświadczenie o miejscu osiedlenia się na terenie powiatu mińskiego oraz oferty cenowe towarów, na zakup których usamodzielniany chce przeznaczyć pomoc.

W czasie kontroli ustalono, że w przypadku pięciu osób, spośród 12, które otrzymały pomoc na zagospodarowanie, do wniosków złożonych przez usamodzielniających się wychowanków nie dołączono oświadczenia o osiedleniu się przez te osoby na terenie powiatu mińskiego oraz ofert cenowych towarów. Dotyczy to decyzji nr: RPZ.UW.DEC.467.3Z.2022.CŁ z dnia 13 kwietnia 2022 r., RPZ.UW.DEC.467.7Z.2022.CŁ z dnia 1 sierpnia 2022 r., RPZ.UW.DEC.467.10Z.2022.CŁ z dnia 22 sierpnia 2022 r., RPZ.UW.DEC.467.9Z.2021.CŁ z dnia 16 listopada 2021 r., RPZ.UW.DEC.467.5Z.2021.CŁ z dnia 29 czerwca 2021 r.

(akta kontroli str. 475-480, 608-675)

Według wyjaśnień Dyrektor PCPR osoby te nie dołączyły do wniosków o pomoc na zagospodarowanie oświadczenia o osiedleniu się na terenie powiatu mińskiego, ponieważ zawsze zamieszkiwały w powiecie mińskim i nie zamierzały zmieniać swojego miejsca

³³ M.P.2018.326 z dnia 29.03.2018 r.

³⁴ Zarządzenie Nr 11.2021 Dyrektora PCPR w Mińsku Mazowieckim z dnia 31 maja 2021 r. w sprawie wprowadzenia Procedury udzielania pomocy usamodzielnianym wychowankom w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie w Mińsku Mazowieckim opuszczającym po osiągnięciu pełnoletności rodzinę zastępczą / rodzinny dom dziecka / placówkę opiekuńczo-wychowawczą, dalej: Procedura.

zamieszania. W dokumentacji brak jest ofert cenowych na zaplanowane cele zagospodarowania, gdyż z ustaleń ustnych wynikało, że kwota, którą otrzymuje ustawowo wychowanek jest stosowna do planowanych zakupów w ramach zagospodarowania. Dyrektor dodała też, że w przypadku modyfikacji Procedury i wzorów druków, we wniosku o pomoc na zagospodarowanie zostanie zamieszczone oświadczenie o osiedleniu się przez wychowanka na terenie powiatu mińskiego.

(akta kontroli str. 992-1004)

5. Zgodnie z art. 35 § 3 Kpa załatwienie sprawy wymagającej postępowania wyjaśniającego powinno nastąpić nie później niż w ciągu miesiąca.

Kontrola wykazała, że w przypadku siedmiu decyzji administracyjnych wydanych w latach 2020-2022, w tym czterech przyznających pomoc na zagospodarowanie, dwóch przyznających pomoc na usamodzielnienie oraz jednej zawieszającej pomoc na kontynuowanie nauki, nie dochowano ustawowego terminu na załatwienie sprawy. Dotyczy to decyzji nr: POW.4405.24.1.2020 z dnia 3 czerwca 2020 r. – wpływ wniosku do PCPR w dniu 17 stycznia 2020 r. (decyzja wydana po upływie 137 dni); POW.4405.7.2022 z dnia 28 lutego 2022 r. – wpływ wniosku do PCPR w dniu 7 grudnia 2021 r. (decyzja wydana po upływie 82 dni); RPZ.UW.DEC.467.12Z.2022.CŁ z dnia 6 września 2022 r. – wpływ wniosku do PCPR w dniu 2 sierpnia 2022 r. (decyzja wydana po upływie 37 dni); RPZ.UW.DEC.467.13U.2022.CŁ z dnia 6 września 2022 r. – wpływ wniosku do PCPR w dniu 2 sierpnia 2022 r. (decyzja wydana po upływie 37 dni); RPZ.UW.DEC.467.7Z.2022.CŁ z dnia 1 sierpnia 2022 r. – wpływ wniosku do PCPR w dniu 28 czerwca 2022 r. (decyzja wydana po upływie 33 dni); RPZ.UW.DEC.467.6U.2022.CŁ z dnia 1 sierpnia 2022 r. – wpływ wniosku do PCPR w dniu 28 czerwca 2022 r. (decyzja wydana po upływie 33 dni); POW.4405.30.3.3.2021/22 z dnia 20 grudnia 2022 r. – wpływ informacji ze szkoły o niekontynuowaniu nauki przez osobę usamodzielnianą do PCPR w dniu 10 listopada 2022 r. (decyzja wydana po upływie 41 dni).

(akta kontroli str. 582-586, 589-590, 661-682)

Jak wskazała Dyrektor PCPR opóźnienia w wydaniu dwóch decyzji przyznających pomoc na zagospodarowanie spowodowane były rozliczeniem środków przyznanych wychowankom na usamodzielnienie, zaś w przypadku czterech decyzji niedostarczeniem przez wychowanków wszystkich wymaganych dokumentów, po przekazaniu których niezwłocznie wydane zostały decyzje przyznające świadczenia. Dyrektor zapewniła jednocześnie, że terminy wydawania decyzji administracyjnych będą przestrzegane.

(akta kontroli str. 992-1004)

NIK zaznacza, że wnioski złożone przez osoby usamodzielniane dotyczyły jednocześnie przyznania świadczeń na usamodzielnienie i zagospodarowanie, dlatego – podobnie jak w przypadku innych osób – powinna zostać wydana decyzja administracyjna przyznająca pomoc na zagospodarowanie w ustawowym terminie.

Odnosząc się natomiast do wyjaśnień dotyczących niedostarczenia przez wychowanków dokumentów wymaganych do przyznania świadczenia, NIK wskazuje, że w żadnej z tych spraw PCPR nie zawiadomiło strony o niezakończonym w terminie i wyznaczeniu nowego terminu jej załatwienia, co było niezgodne z art. 36 ust. 1 Kpa.

6. Zgodnie z art. 145 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny warunkiem przyznania pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie jest złożenie wniosku oraz posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia określającego w szczególności zakres współdziałania osoby usamodzielnianej z opiekunem usamodzielnienia oraz sposób uzyskania przez osobę usamodzielnianą wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych oraz w podjęciu przez osobę usamodzielnianą zatrudnienia. Zgodnie natomiast z Procedurą (dział II, pkt. dot. Indywidualnego programu usamodzielnienia, ust. 6), w przypadku zmiany sytuacji życiowej wychowanek dokonuje się modyfikacji IPU.

W czasie kontroli ustalono, że w przypadku trzech osób, które otrzymywały pomoc na kontynuowanie nauki, wsparcie to było wypłacane mimo braku aktualnego IPU, zatwierdzonego przez Dyrektora Centrum.

Dotyczyło to spraw:

– POW.4405.12.2017 – osoba usamodzielniana w październiku 2022 r. rozpoczęła studia wyższe – nie dokonano wówczas modyfikacji IPU, a modyfikacja sporządzona w dniu 19 czerwca 2020 r. nie obejmowała zadań dotyczących kontynuowania nauki na studiach wyższych. Dodatkowo w dniu 1 sierpnia 2022 r. osoba usamodzielniana zmieniła opiekuna usamodzielnienia, co również nie zostało odnotowane w IPU. W tym okresie wypłacono pomoc na kontynuowanie nauki w wysokości 1785 zł,

– RPZ.467.59.2023.CŁ – osoba usamodzielniana w październiku 2022 r. rozpoczęła studia wyższe drugiego stopnia – nie dokonano wówczas modyfikacji IPU, a modyfikacja sporządzona w dniu 15 września 2021 r. nie obejmowała zadań dotyczących kontynuowania nauki na studiach psychologicznych drugiego stopnia. W tym okresie wypłacono pomoc na kontynuowanie nauki w wysokości 1785 zł,

– POW.4405.1.2022 – osoba usamodzielniana została skreślona z listy wychowanków domu dziecka w dniu 31 maja 2022 r. i powróciła do domu rodzinnego, a następnie od września do października 2022 r. mieszkała w internacie. W dokumentacji dołączonej do sprawy brak jednak dokumentu potwierdzającego dokonanie w związku z tym modyfikacji IPU, a z IPU z dnia 9 grudnia 2021 r. (wpływ do PCPR w dniu 12 stycznia 2022 r.) wynika, że osoba usamodzielniana będzie mieszkać w domu dziecka do czasu ukończenia szkoły branżowej, tj. do czerwca 2023 r. W tym okresie wypłacono pomoc na kontynuowanie nauki w wysokości 4165 zł. Modyfikację IPU sporządzono dopiero w dniu 28 marca 2023 r., tj. w czasie trwania kontroli NIK.

(akta kontroli str. 425-427, 683-700, 748-769)

W jednym przypadku Dyrektor PCPR zaistniałą sytuację wyjaśniła pomyłką pracownika, który dokonał weryfikacji i oceny IPU, nie sporządzając jednocześnie wymaganej modyfikacji Programu, zaś w dwóch pozostałych przypadkach zmianami kadrowymi, jakie nastąpiły w Centrum. Dyrektor zadeklarowała jednocześnie większą staranność w przyszłości odnośnie do zmian IPU poszczególnych wychowanków.

(akta kontroli str. 992-1004)

7. W Programie obowiązującym w latach 2021-2023 nie określono mierników realizacji ustalonych celów, co oznacza że nie został zrealizowany wniosek NIK sformułowany w wystąpieniu pokontrolnym z dnia 17 listopada 2020. W konsekwencji, nie wskazano jaki poziom tych wskaźników oznaczać będzie osiągnięcie założonych w Programie rezultatów. NIK zaznacza, że aby móc jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie czy cel został zrealizowany, do każdego celu należy określić miernik. Przyjęte mierniki powinny umożliwić rzetelne i obiektywne określenie stopnia realizacji celu; odnieść się do rezultatu jaki ma być osiągnięty; mierzyć tylko to na co jednostka ma wpływ; bazować na wiarygodnych i w miarę dostępnych informacjach³⁵. Wykonanie celów i zadań należy zatem obserwować i kontrolować za pomocą wyznaczonych mierników, które są kluczowym narzędziem pozwalającym na monitorowanie ich osiągnięcia³⁶.

W Programie zapisano, że monitoring będzie się odbywał m.in. poprzez: „coroczne raportowanie i ocenę zgodności faktycznego postępu z założeniami i celami”. Zdaniem NIK, nieustalenie mierników, w których wskazane byłyby wartości początkowe / bazowe i docelowe / końcowe, powoduje, że PCPR nie dysponuje fundamentalnym instrumentem umożliwiającym monitorowanie stopnia realizacji celów, zatem niemożliwa będzie ocena, czy wyznaczone działania zmierzają we właściwym kierunku i przynoszą zakładane efekty.

(akta kontroli str. 256-297)

Z wyjaśnień Dyrektor PCPR wynika, że powodem niewskazania mierników była nieprawidłowa interpretacja zaleceń pokontrolnych. Dyrektor zaznaczyła także, iż

³⁵ Załącznik do komunikatu nr 6 Ministra Finansów z dnia 6 grudnia 2012 r. w sprawie szczegółowych wytycznych dla sektora finansów publicznych w zakresie planowania i zarządzania ryzykiem (Dz. Urz. MF poz. 56).

³⁶ Por. pkt 6 Standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych (załącznik do komunikatu nr 23 Ministra Finansów z 16 grudnia 2009 r. w sprawie standardów kontroli zarządczej dla sektora finansów publicznych, Dz. Urz. MF Nr 15, poz. 84).

w nowym programie, nad którym prace już się rozpoczęły, do konkretnych działań zostaną określone mierniki.

(akta kontroli str. 969-975)

8. W składnych przez Centrum sprawozdaniach z działalności oraz z realizacji Programu nie umieszczano informacji dotyczących wykonywania poszczególnych działań przypisanych do wyznaczonych celów, mimo że z postanowień Programu w zakresie monitoringu i ewaluacji³⁷ wynika, że w okresie obowiązywania Program będzie analizowany w procesie monitoringu, którego istotą będzie badanie i analizowanie jego realizacji. *Monitoring Programu odbywać się będzie poprzez m.in. coroczne raportowanie i ocenę zgodności faktycznego postępu z założeniami i celami. ... Monitoringu podlegają wszystkie zadania zawarte w Programie.* Przykładowo w sprawozdaniu z działalności PCPR za 2021 r. i za 2022 r. oraz w sprawozdaniu z realizacji Programu za te lata nie ujęto zagadnień dotyczących zadania polegającego na kształtowaniu pozytywnego wizerunku wychowanka pieczy zastępczej; umożliwienia zamieszkania w mieszkaniu chronionym usamodzielnianym wychowankom, którzy po uzyskaniu pełnoletności nie mają możliwości zamieszkania z rodziną biologiczną; współpracy instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz kompleksowego wsparcia usamodzielnianym wychowankom.

(akta kontroli str.105-200, 297, 298-325)

Dyrektor Centrum wyjaśniając przyczyny nieujmowania w sprawozdaniach wszystkich zaplanowanych zadań wskazała, że poprzednie lata były trudne i pełne ograniczeń ze względu na pandemię oraz wojnę na Ukrainie i z tych powodów nie zrealizowano części zakładanych działań. Zadeklarowała jednocześnie, że w sprawozdaniu za 2023 r. znajdzie się odniesienie do każdego działania wraz z stopniem jego realizacji.

(akta kontroli str. 969-975)

9. W sprawozdaniach sporządzanych przez PCPR w latach 2020-2021 wykazywano różne dane dotyczące tego samego zagadnienia w zakresie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej:
- a) W sprawozdaniu rzeczowo-finansowym³⁸ za okres od 01.07.2021 do 31.12.2021 wykazano, że w rodzinach zastępczych spokrewnionych (Tabela G) przebywało 12 dzieci w wieku 7-13 lat oraz 25 osób w wieku 18-24 lata, natomiast w sprawozdaniu PS-02 według stanu w dniu 31 XII 2021 r. (Dział 3) wykazano, że w rodzinach zastępczych spokrewnionych przebywało 13 dzieci w wieku 7-13 lat oraz 24 osoby w wieku 18-24.
  - b) W sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za okres od 01.07.2021 do 31.12.2021 wykazano, że z rodziny zastępczej zawodowej nie ubyło żadne dziecko powyżej 18 roku życia (Tabela I), natomiast w sprawozdaniu PS-02 według stanu w dniu 31 XII 2021 r. (Dział 3) wykazano, że jedna osoba pełnoletnia opuściła rodzinę zastępczą zawodową.
  - c) W sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za okres od 01.07.2021 do 31.12.2021 wykazano, że siedem osób powyżej 18 roku życia, które ubyły z rodzinnej pieczy zastępczej założyły własne gospodarstwa domowe (Tabela I), natomiast w sprawozdaniu PS-02 według stanu w dniu 31 XII 2021 r. (Dział 3) wykazano, że żadna z osób, które opuściły rodzinną pieczę zastępczą nie założyła własnego gospodarstwa domowego.
  - d) W sprawozdaniu rzeczowo-finansowym za okres od 01.07.2020 do 31.12.2020 wykazano, że z rodzinnej pieczy zastępczej ubyło łącznie 16 dzieci, w tym sześćro dzieci z rodzin zastępczych spokrewnionych oraz 10 dzieci z rodzin zastępczych niezawodowych (Tabela I), natomiast w sprawozdaniu PS-02 według stanu w dniu 31 XII 2020 r. (Dział 3) wykazano, że rodziny zastępcze spokrewnione opuściło osiem pełnoletnich osób a rodziny zastępcze niezawodowe dziewięć pełnoletnich osób.
  - e) W sprawozdaniu z działalności PCPR za 2020 r. wykazano, że pięciu wychowanków otrzymało świadczenia na zagospodarowanie (w tym jeden wychowanek

³⁷ Dział XII Programu.

³⁸ Sprawozdanie rzeczowo-finansowe z wykonywania przez powiat zadań innych niż realizacja dodatku wychowawczego, dodatku do zryczałowanej kwoty, o którym mowa w art. 115 ust. 2A ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej i dodatku w wysokości świadczenia wychowawczego, o którym mowa w art. 113A tej ustawy, dalej: sprawozdanie rzeczowo-finansowe.

instytucjonalnej pieczy zastępczej i czterech wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej) oraz czterech wychowanków otrzymało pomoc na usamodzielnienie (w tym jeden – piecza instytucjonalna oraz trzech – piecza rodzinna), natomiast w sprawozdaniu z realizacji Programu wykazano, że łącznie czterech wychowanków pieczy zastępczej otrzymało pomoc na zagospodarowanie oraz trzech wychowanków pomoc na usamodzielnienie.

(akta kontroli str. 209-255, 316-325, 326-406,)

Według wyjaśnień Dyrektor PCPR wskazanie różnych danych za 2020 r. i 2021 r. było powodem niespójności wytycznych oraz dokonywania korekt sprawozdań resortowych. Dyrektor zaznaczyła także, iż zgodnie z zaleceniami NIK z 2020 r. dołożono wszelkiej staranności, aby dane wykazywane w sprawozdaniach za 2022 r. były rzetelne i spójne.

(akta kontroli str. 969-975)

OCENA CZĄSTKOWA

Centrum z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym rozpoczynało planowanie zadań związanych z usamodzielnianiem wychowanków pieczy zastępczej na przyszły rok, a ujęte w budżecie kwoty środków pozwoliły na wypłacenie należnych świadczeń wszystkim uprawnionym osobom. Wypłacając pomoc prawidłowo obliczano okres pobytu w pieczy zastępczej, lecz w przypadku jednej osoby usamodzielnianej przyznana kwota świadczenia była niezgodna z obowiązującymi wówczas przepisami. PCPR nie odmówiło wsparcia żadnemu z wychowanków pieczy, lecz przyznając pomoc części z nich nie przestrzegano przepisów ustawowych oraz wewnętrznych uregulowań w tym zakresie, tj. decyzje administracyjne wydawano z opóźnieniem wynoszącym nawet ponad 100 dni, przyznawano pomoc mimo braku aktualnego, zatwierdzonego przez Dyrektora Centrum IPU oraz niedostarczenia wymaganych załączników. Dyrektor PCPR składając sprawozdania z działalności oraz z realizacji Programu nie odnosiła się do wszystkich zadań z niego wynikających, mimo że podlegały one monitorowaniu.

OBSZAR

2. Skuteczność udzielanej pomocy dla pełnoletnich osób opuszczających pieczę zastępczą.

Opis stanu faktycznego

2.1. Centrum informowało o procedurze ubiegania się o pomoc w związku z usamodzielnianiem wychowanków pieczy zastępczej oraz możliwościach korzystania ze świadczeń w tym zakresie. Na stronie internetowej PCPR, w zakładce Organizator Pieczy Zastępczej³⁹ zamieszczone były informacje dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej, zarówno rodzinnej jak i instytucjonalnej. W informacji wskazano warunki przyznania takiej pomocy oraz kwoty świadczeń, jakie usamodzielniana osoba mogła otrzymać, a także wzory druków do pobrania, np. IPU, modyfikacji IPU, wniosków o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie. Centrum opracowało też *Informator dla usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej*, który otrzymywała każda osoba podczas opracowywania IPU.

Kontrola wykazała, że informacje dotyczące osób usamodzielnianych nie były opublikowane na stronie BIP, a te zamieszczone na stronie internetowej PCPR były nieaktualne oraz niewyczerpujące. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 785-786)

Badanie dokumentacji 30 usamodzielnianych wychowanków⁴⁰, w tym 16 osób przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej oraz 14 osób przebywających w instytucjonalnej pieczy zastępczej wykazało, że w przypadku pięciu osób nastąpiło opóźnienie wyboru opiekuna osoby usamodzielnianej⁴¹, przy czym trzy osoby wyboru

³⁹ <https://www.pcpr-minskmaz.pl/organizator-pieczy-zastepczej/dla-usamodzielnianych>

⁴⁰ Spośród których 12 osób otrzymało pomoc na zagospodarowanie i usamodzielnienie, pięć osób pomoc na kontynuowanie nauki, pięć osób przerwało realizację IPU, pięć osób otrzymało mieszkania lub się o nie ubiegało oraz trzy osoby uczestniczyły w szkoleniach zawodowych w ramach projektu „Postaw na siebie”.

⁴¹ Zgodnie z art. 145 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny osoba usamodzielniana co najmniej rok przed osiągnięciem przez nią pełnoletności wskazują osobę, która podejmie się pełnienia funkcji opiekuna usamodzielniania.

opiekuna dokonały przed okresem objętym kontrolą, tj. w latach 2015-2018. Dotyczyło to spraw:

- RPZ.467.45.2023.C – osoba urodzona w dniu 27 marca 1999 r. – wybór opiekuna nastąpił w dniu 10 marca 2017 r., tj. niespełna miesiąc przed ukończeniem 18 lat,
- POW.4405.14.2018 – osoba urodzona w dniu 12 marca 1998 r. – wybór opiekuna nastąpił w dniu 11 stycznia 2016 r., tj. dwa miesiące przed ukończeniem 18 lat,
- POW.4405.10.2017 – osoba urodzona w dniu 8 marca 1998 r. – wybór opiekuna nastąpił w dniu 6 grudnia 2015 r., tj. trzy miesiące przed ukończeniem 18 lat.

W dwóch przypadkach opóźnienie wyboru opiekuna wyniosło jeden dzień i dotyczyło poniższych spraw:

- POW.4405.1.2022 – osoba urodzona w dniu 17 stycznia 2004 r. – wybór opiekuna w dniu 18 stycznia 2021 r.,
- POW.4405.3.2021 – osoba urodzona w dniu 13 sierpnia 2003 r. – wybór opiekuna w dniu 14 sierpnia 2020 r.

(akta kontroli str. 707-769)

Ze złożonych przez Dyrektora PCPR wyjaśnień wynika, że powodem opóźnień wyboru opiekuna w latach wcześniejszych w jednym przypadku było kontynuowanie nauki przez wychowankę pieczy zastępczej poza Mińskiem Mazowieckim i brak możliwości dopełnienia spraw urzędowych w godzinach pracy Centrum, w pozostałych zaś zmiany kadrowe, jakie nastąpiły w PCPR. Jednodniowe opóźnienie wyboru opiekuna w latach 2020-2021 spowodowane było natomiast obostrzeniami epidemiologicznymi i ograniczeniami pracy urzędów oraz wprowadzeniem systemu pracy naprzemiennej. Dyrektorka zapewniła jednocześnie, że terminy wyboru opiekuna usamodzielnienia będą przestrzegane.

(akta kontroli str. 701-712, 992-1004)

Opiekunowie wszystkich 30 osób złożyli pisemną zgodę na pełnienie funkcji opiekuna w procesie usamodzielnienia. Wszyscy opiekunowie zostali zaakceptowani przez Dyrektora PCPR, w przypadku 12 wychowanków opiekunami usamodzielnienia zostali wychowawcy placówek opiekuńczo-wychowawczych, 15 osób na opiekuna usamodzielnienia wybrało osobę pełniącą funkcję rodziny zastępczej, a trzy osoby członka rodziny naturalnej.

(akta kontroli str. 882-963)

W latach objętych kontrolą IPU opracowany został dla ośmiu osób, spośród 30, których dokumentacja była analizowana. Dla pozostałych 22 wychowanków Program opracowywano w latach 2014-2019. W każdym przypadku IPU był opracowany przez osobę usamodzielnianą oraz jej opiekuna, wszystkie Programy zostały zaakceptowane przez Dyrektora PCPR.

Średni czas jaki upłynął od ustanowienia opiekuna usamodzielnienia do opracowania IPU wynosił 10 miesięcy.

Kontrola wykazała, że dwa Programy, spośród 30 analizowanych, opracowano w terminie krótszym niż miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności⁴², dotyczyło to spraw:

- RPZ.467.45.2023.CŁ – osoba urodzona w dniu 27 marca 1999 r. – IPU opracowany w dniu 10 marca 2017 r., tj. na 17 dni przed osiągnięciem pełnoletności,
- RPZ.467.Su/NZ.3.2022.CŁ – osoba urodzona w dniu 5 sierpnia 1997 r. – IPU opracowany w dniu 3 sierpnia 2015 r., tj. na dwa dni przed osiągnięciem pełnoletności.

(akta kontroli str. 701-712)

Opóźnienia opracowania IPU, w jednym przypadku Dyrektorka PCPR wyjaśniała niepełnosprawnością osoby usamodzielnianej i utrudnioną możliwością kontaktu, w drugim zaś wskazała, że przytoczona data jest dniem przekazania IPU do PCPR w celu akceptacji. Nie podała natomiast daty opracowania IPU, zadeklarowała jednocześnie przestrzeganie ustawowych terminów w tym zakresie.

(akta kontroli str. 992-1004)

⁴² Zgodnie z art. 145 ust. 4 ustawy o wspieraniu rodziny IPU jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem co najmniej na miesiąc przed osiągnięciem przez osobę usamodzielnianą pełnoletności.

We wszystkich analizowanych IPU wskazano zadania do realizacji (przykładowo: ukończenie nauki w technikum, po ukończeniu plany dalszej nauki – studia wyższe; podjęcie zatrudnienia po ukończeniu nauki; zamieszkanie w rodzinie zastępczej, świadczenie pieniężne na usamodzielnienie i zagospodarowanie po ukończeniu nauki⁴³; kontynuowanie nauki w gimnazjum i liceum, po ukończeniu plany dalszej nauki – kontynuowanie po maturze; podjęcie zatrudnienia po ukończeniu nauki; zamieszkanie w rodzinie zastępczej oraz docelowo ubieganie się o mieszkanie z zasobów miasta, świadczenie pieniężne na usamodzielnienie i zagospodarowanie po ukończeniu nauki, korzystanie z konsultacji i porad specjalistycznych w PCPR w Mińsku Mazowieckim oraz lekarza psychiatry – w razie potrzeby, usamodzielnienie i zagospodarowanie po ukończeniu nauki⁴⁴; ukończenie nauki w liceum, po ukończeniu plany dalszej nauki – studia wyższe; podjęcie zatrudnienia po ukończeniu nauki; rejestracja w PUP; składanie wniosku o przydział mieszkania socjalnego, świadczenie pieniężne na usamodzielnienie i zagospodarowanie po ukończeniu szkoły⁴⁵; zdobycie kwalifikacji w zawodach: kucharz i barman, poszukiwanie pracy w trakcie nauki i zatrudnienie po usamodzielnieniu; pozostanie w placówce w czasie kontynuowania nauki, terapia indywidualna; świadczenie pieniężne na usamodzielnienie i zagospodarowanie po opuszczeniu pieczy zastępczej⁴⁶).

W IPU wskazywano sposób i formy realizacji zadań – działania podejmowane w celu realizacji zadań (przykładowo: dostarczanie zaświadczeń o uczęszczaniu do szkoły, skorzystanie z poradnictwa specjalistycznego w PCPR, rejestracja w PUP⁴⁷; udział w zajęciach szkolnych; poszukiwanie i podejmowanie prac dorywczych⁴⁸, nawiązanie kontaktu i stała współpraca z rodziną, z PCPR i domem dziecka⁴⁹).

Jako osoby odpowiedzialne we wszystkich Programach wskazano usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej oraz opiekunów usamodzielnienia. Instytucjami wspierającymi realizację IPU były: PCPR, ośrodki pomocy społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, poradnie psychologiczne.

We wszystkich IPU wskazano (konkretne lub przybliżone) terminy realizacji poszczególnych zadań oraz sposób uzyskania wykształcenia lub kwalifikacji zawodowych, a także uzyskania odpowiednich warunków mieszkaniowych i zatrudnienia (przykładowo: ukończenie nauki w szkole średniej do czerwca 2018 r.; rejestracja w PUP i podjęcie pracy po zakończeniu nauki⁵⁰; ukończenie nauki w gimnazjum do czerwca 2019 r. oraz w szkole branżowej do czerwca 2021 r., zamieszkanie wraz z siostrą w mieszkaniu uzyskanym z zasobów gminy – czerwiec 2021 r.⁵¹; ukończenie nauki w technikum do czerwca 2020 r.; bezterminowe pozostawanie w rodzinie zastępczej; skorzystanie ze wsparcia psychologicznego – ustalenie terminu konsultacji do końca stycznia 2018 r. i przekazanie koordynatorowi⁵²; rejestracja w PUP – styczeń 2017 r., złożenie wniosku o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki przez 3 lata; zagospodarowanie i usamodzielnienie – styczeń 2017 r.; podjęcie pracy po zakończeniu nauki⁵³; ukończenie szkoły branżowej – czerwiec 2023 r., pozostawanie w domu dziecka do czasu ukończenia nauki – czerwiec 2023 r., wynajęcie mieszkania po opuszczeniu pieczy, rejestracja w PUP – czerwiec 2023 r., złożenie wniosku o pomoc na zagospodarowanie i usamodzielnienie – po ukończeniu szkoły; poszukiwanie pracy po zakończeniu nauki⁵⁴; nauka w szkole zawodowej do czerwca 2018 r., plany podjęcia nauki w liceum dla dorosłych w roku szkolnym 2018-2019 i zdanie matury; praktyczna nauka zawodu – udział w kursach, szkoleniach oferowanych przez PCPR w ramach EFS⁵⁵).

---

⁴³ Sprawa nr RPZ.467.Su/NZ.3.2022.CŁ.

⁴⁴ Sprawa nr RPZ.467.59.2023.CŁ.

⁴⁵ Sprawa nr POW.4405.14.2018.

⁴⁶ Sprawa nr POW.4405.12.2017.

⁴⁷ Sprawa nr POW.4405.15.2018.

⁴⁸ Sprawa nr RPZ.467.64.2023.CŁ.

⁴⁹ Sprawa nr POW.4405.2.2021.

⁵⁰ Sprawa nr POW.4405.14.2018.

⁵¹ Sprawa nr POW.4405.15.2018.

⁵² Sprawa nr RPZ.467.53.2023.CŁ.

⁵³ Sprawa nr POW.4405.2.2021.

⁵⁴ Sprawa nr POW.4405.1.2022.

⁵⁵ Sprawa nr POW.4405.24.2020.

Jako sposób pomiaru osiągnięcia wykonania planowanych zadań wskazano przykładowo: dostarczenie zaświadczeń o uczęszczaniu do szkoły i świadectwa ukończenia szkoły⁵⁶; rozliczenie się z otrzymanych środków na zagospodarowanie i usamodzielnienie poprzez złożenie faktur potwierdzających zakup planowanych produktów⁵⁷; złożenie wniosku o przydział mieszkania socjalnego⁵⁸; rejestracja w PUP i dostarczenie zaświadczenia do PCPR⁵⁹.

(akta kontroli str. 882-963)

2.2. Obowiązującą w PCPR od dnia 31 maja 2021 r. Procedurą wprowadzono zasady dokonywania okresowej weryfikacji i oceny realizacji IPU⁶⁰, co miało służyć sprawdzaniu realizacji celów oraz zadań ujętych w Programie. Kontrola wykazała, że nie dokonywano systematycznej weryfikacji i oceny IPU. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*

(akta kontroli str. 475-517, 882-963)

W latach objętych kontrolą osiem osób usamodzielnianych, spośród 130, którzy rozpoczęli realizację IPU, przerwało kontynuowanie zadań wynikających z Programu, w tym pięciu wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej i trzech wychowanków instytucjonalnej pieczy zastępczej⁶¹.

Powodem przerwy w realizacji IPU w jednym przypadku były problemy emocjonalne związane z utratą osób bliskich, stanowiących rodzinę zastępczą.

Dotyczyło to sprawy nr RPZ.467.50.2023.CŁ – w modyfikacji IPU z dnia 2 lipca 2019 r. osoba usamodzielniana zadeklarowała kontynuowanie nauki do czerwca 2021 r. i po zakończeniu nauki złożenie wniosku o pomoc na usamodzielnienie i zagospodarowanie. Wnioski na te formy wsparcia nie zostały złożone do czasu trwania kontroli NIK, mimo kilkunastu prób kontaktu podejmowanych przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z wychowankiem⁶². Wychowanek przeżywał trudności emocjonalne związane ze stratą bliskich osób [...]*

Z dokumentów wynikają próby wsparcia wychowanka – rozmowa o realizacji IPU, motywowanie i mobilizowanie wychowanka do pracy nad sobą (18 lutego 2019 r.); rozmowa o sytuacji rodzinnej i szkolnej, realizacji IPU, stymulowanie do pracy i nauki, tworzenie i określanie celów krótkoterminowych, dzielenie zadania na etapy w celu uniknięcia poczucia bezradności i zniechęcenia do jego realizacji, unikanie odkładania na później realizacji zamierzonych celów (14 marca 2019 r.); omówienie planów, zamierzeń, co do dalszej nauki, zatrudnienia, zamieszkania. Ustalenie celów i zadań długoterminowych i sposobu ich realizacji, sporządzenie modyfikacji IPU (2 lipca 2019 r.); mobilizowanie do większej aktywności, wyznaczenia zadań i ich realizowanie – samodyscyplina (2 lutego 2020 r.); rozmowa dot. utraty pracy z powodu pandemii, zobowiązanie zarejestrowania się w PUP, trudna sytuacja emocjonalna – uczęszczanie do poradni w PCPR (10 lipca 2021 r.).

W pozostałych przypadkach przerwanie procesu IPU wynikało z braku motywacji osób usamodzielnianych lub niechęci do kontynuowania nauki.

Przykładowo:

– sprawa nr RPZ.467.64.2023.CŁ – osoba usamodzielniana zaprzestała kontynuowania nauki – dokonano modyfikacji IPU w dniu 12 stycznia 2022 r. (wychowanek przerwał kontynuowanie nauki i nie określił terminu powrotu do szkoły; zadeklarował złożenie wniosku

⁵⁶ Sprawa nr RPZ.467.44.2023.CŁ.

⁵⁷ Sprawa nr POW.4405.3.2021.

⁵⁸ Sprawa nr RPZ.467.45.2023.CŁ.

⁵⁹ Sprawa nr POW.4405.24.2020.

⁶⁰ Wcześniej obowiązywały druki wprowadzone Zarządzeniem Nr 8.2016 Dyrektora PCPR z dnia 1 września 2016 r. w sprawie: wprowadzenia aktualizacji i ujednoczenia druków obowiązujących Organizatora Pieczy Zastępczej w Mińsku Mazowieckim.

⁶¹ Dwie osoby w 2020 r., cztery osoby w 2021 r. i dwie osoby w 2022 r.

⁶² W dniach 20 września 2019 r., 7 października 2019 r., 28 listopada 2019 r., 23 grudnia 2019 r., 17 stycznia 2020 r., 17 lutego 2020 r., 17 lipca 2020 r., 28 września 2020 r., 22 kwietnia 2021 r., 20 października 2021 r., 20 kwietnia 2022 r. i 20 lutego 2023 r.

o pomoc na usamodzielnianie i zagospodarowanie w lipcu 2022 r., jednak nie wywiązał się także z realizacji tego zadania – brak motywacji – notatka służbowa koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej z dnia 22 sierpnia 2022 r. oraz z dnia 2 marca 2023 r.).

– sprawa nr RPZ.467.53.2023.CŁ – osoba usamodzielniana w październiku 2020 r. podjęła studia z terminem realizacji do lutego 2024 r., studiowała jednak tylko przez jeden rok, którego nie zdołała zaliczyć – motywowanie przez koordynatora pieczy zastępczej do nauki. Od czerwca 2021 r. koordynator rodzinnej pieczy zastępczej podejmował kilka prób nawiązania kontaktu z osobą usamodzielnianą (24 czerwca 2021 r., 26 lipca 2021 r., 14 września 2021 r., 22 września 2021 r., 24 kwietnia 2022 r.).

(akta kontroli str. 919-932)

Jednorazowe potwierdzenie wywiązywania się z obowiązków opiekuna usamodzielnienia stwierdzono tylko w dokumentacji dołączonej do jednej, spośród 30 spraw, które były analizowane. Dotyczy to sprawy nr POW.4405.22.2019, gdzie z notatki pracownika socjalnego PCPR z dnia 14 czerwca 2019 r. wynika, że w tym dniu odbyła się wizyta pracownika socjalnego wraz z opiekunem usamodzielnienia w domu rodzinnym partnera osoby usamodzielnianej i rozmowa z jego matką o deklaracji zamieszkania usamodzielnianej w tym domu po opuszczeniu placówki. Osoba ta została skreślona z listy wychowanków z dniem 10 sierpnia 2019 r. (5 dni po uzyskaniu pełnoletności).

(akta kontroli str. 961-962)

Dyrektor PCPR zapewniła, że opiekunowie usamodzielnienia i pracownicy Centrum wywiązują się z zobowiązań zawartych w programie usamodzielnienia, stwierdziła też, że powinno to mieć odzwierciedlenie w dokumentacji wychowanków. Jednak często, z powodu natłoku obowiązków, pracownik nie odnotował wykonanej rozmowy z wychowankiem lub opiekunem, nie sporządził notatki z takiego spotkania.

Dyrektor zaznaczyła także, że nie ma możliwości określenia jak przebiega współpraca opiekuna usamodzielnienia z wychowankiem, gdyż nie ma podstawy prawnej do prowadzenia nadzoru i kontroli takiej współpracy. Częstotliwość kontaktów pracownika Centrum była uzależniona od potrzeb wychowanka i takie kontakty odbywały się nie rzadziej niż raz na pół roku. Dyrektor przyznała także, że każdy kontakt, czy próba nawiązania takiego kontaktu, powinien zostać odnotowany w dokumentacji danego wychowanka, zwłaszcza że w latach 2020-2021 – ze względu na ograniczenia pandemiczne – były to głównie kontakty telefoniczne.

(akta kontroli str. 1005-1013)

Kontrola wykazała, że w przypadku trzech osób, spośród 12, które otrzymały pomoc na zagospodarowanie i na usamodzielnienie dowody zakupu nie zostały przekazane do PCPR lub wpłynęły z opóźnieniem. Ponadto w jednej sprawie dokonano zakupu innych artykułów niż wynikało to z decyzji przyznającej świadczenie. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 595-607, 634-658)

W kontrolowanym okresie PCPR wydało siedem decyzji zawieszających pomoc na kontynuowanie nauki, w latach 2020-2021 po dwie decyzje i w 2022 r. trzy decyzje. Tę formę pomocy zawieszono czterem wychowankom pieczy instytucjonalnej oraz trzem wychowankom pieczy rodzinnej. Podstawą wydania wszystkich decyzji zawieszających pomoc było niewywiązywanie się osoby usamodzielnianej z realizacji założeń IPU, co było zgodne z art. 148 ust. 1 pkt 2 ustawy o wspieraniu rodziny.

W czasie kontroli ustalono, że w trzech decyzjach zawieszających pomoc na kontynuowanie nauki nie wskazywano czasu na jaki ta pomoc została zawieszona. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 589-594)

2.3. Analiza dokumentacji 30 spraw usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej wykazała, że w IPU opracowanych dla tych osób zaplanowano łącznie 169 zadań, z tego 145 (85,8%) zostało zrealizowanych lub było w trakcie realizacji (w tym: 85 zostało zrealizowane oraz 60 było w trakcie realizacji), a 24 (14,2%) nie zostały zrealizowane.

Zadania niezrealizowane wynikały w szczególności z IPU osób, które przerwały realizację Programu, przy czym osoby te nie osiągnęły jeszcze wieku uniemożliwiającego im otrzymanie wsparcia w przyszłości – najstarsza osoba urodziła się w październiku 1998 r.⁶³

Najczęstszymi formami wsparcia wynikającymi z IPU były: otrzymanie pomocy na zagospodarowanie oraz usamodzielnienie – ujęte w IPU wszystkich 30 wychowanków, zdobycie wykształcenia lub kwalifikacji – ujęte w IPU 29 wychowanków, uzyskanie zatrudnienia – ujęte w IPU 27 wychowanków, uzyskanie pomocy na kontynuowanie nauki – ujęte w IPU 13 wychowanków oraz uzyskanie mieszkania z zasobów gminy lub powiatu – ujęte w IPU 11 wychowanków. Z innych form wsparcia: trzy osoby planowały uzyskanie alimentów oraz dwie osoby planowały uzyskanie renty socjalnej.

Skuteczność poszczególnych form wsparcia przedstawiała się następująco⁶⁴:

- otrzymanie pomocy na zagospodarowanie – zaplanowane przez 30 osób (30 zadań), zrealizowane – 19, w trakcie realizacji – siedem oraz niezrealizowane – cztery. Skuteczność – 86,6%,
- otrzymanie pomocy na usamodzielnienie – zaplanowane przez 30 osób (30 zadań), zrealizowane – 20, w trakcie realizacji – sześć, niezrealizowane – cztery. Skuteczność – 86,6%,
- zdobycie wykształcenia lub kwalifikacji – zaplanowane przez 29 wychowanków (29 zadań), zrealizowane – osiem, w trakcie realizacji – 17, niezrealizowane – cztery. Skuteczność – 86,2%,
- uzyskanie zatrudnienia – zaplanowane przez 27 wychowanków (27 zadań), zrealizowane – 18, w trakcie realizacji – siedem, niezrealizowane dwa. Skuteczność – 92,6%.
- uzyskanie pomocy na kontynuowanie nauki – zaplanowane przez 13 osób (13 zadań), zrealizowane – cztery, w trakcie realizacji – sześć, niezrealizowane – trzy. Skuteczność- 76,9%,
- uzyskanie mieszkania z zasobów gminy lub powiatu – zaplanowane przez 11 osób (11 zadań), zrealizowane – cztery, niezrealizowane – siedem. Skuteczność – 36,4%,

W IPU dwóch wychowanków ujęto uzyskanie renty socjalnej i w przypadku tych osób zadanie zostało zrealizowane, w dokumentacji brak natomiast informacji odnośnie do uzyskania alimentów przez wychowanków pieczy zastępczej.

W przypadku wychowanków, którzy w latach 2020-2022 zakończyli proces usamodzielnienia (osiem osób) zrealizowano 41 z 42 zadań zaplanowanych w IPU⁶⁵.

W latach 2020-2022 do PCPR nie wpłynęły wnioski od osób usamodzielnianych o pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych. W Centrum nie opracowano wzoru takiego wniosku.

W przypadku dwóch osób, których dokumentacja była analizowana, Centrum, w ramach współpracy z gminami z terenu powiatu mińskiego, popierało wnioski wychowanków o przydział mieszkania socjalnego lub zwracało się o zabezpieczenie lokalu, w którym mógłby zamieszkać wychowanek opuszczający pieczę zastępczą⁶⁶. Wychowankowie pieczy zastępczej nie składali też do PCPR wniosków o pomoc w uzyskaniu zatrudnienia.

(akta kontroli str. 882-963)

W latach 2020-2022 osiem osób, spośród 30 których dokumentacja była analizowana, zakończyło realizację IPU, w tym siedmiu wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej oraz jeden wychowanek instytucjonalnej pieczy zastępczej. W przypadku wszystkich tych osób dokonano oceny końcowej, w której odniesiono się do zadań / celów przyjętych do realizacji, oceniano obecną sytuację wychowanka oraz ewentualnie sformułowano wnioski końcowe.

⁶³ Sprawa nr RPZ.467.52.2023.CŁ

⁶⁴ Na potrzeby kontroli skuteczność określono jako zadania zrealizowane oraz w trakcie realizacji.

⁶⁵ W przypadku jednej osoby nie zrealizowano zadania polegającego na pozyskaniu mieszkania z zasobów gmin. Mieszkanie otrzymał brat także przebywający w pieczy zastępczej.

⁶⁶ Dotyczy spraw: POW.4405.24.2020 i POW.4405.34.2020.

W czasie kontroli ustalono, że z dokumentu dotyczącego jednej osoby nie wynika, aby w procesie oceny uczestniczyły wszystkie osoby wskazane w ustawie o wspieraniu rodziny. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 587-588)

W przypadku pięciu kolejnych osób oceny końcowej indywidualnego procesu usamodzielnienia dokonano przed zakończeniem realizacji zadań wynikających z IPU. Szczegółowy opis nieprawidłowości znajduje się w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

W objętej kontrolą próbie dokumentacji usamodzielnianych osób nie było przypadku sporządzenia pozytywnej oceny realizacji IPU osoby, która była aresztowana, nie odnotowano też zdarzeń związanych z interwencją policji.

(akta kontroli str. 595-633, 649-667)

2.4. Badanie losów usamodzielnianych wychowanków (30 osób, których dokumentacja była analizowana) w zakresie posiadania przez nich statusu osoby bezrobotnej, trwałości zatrudnienia oraz korzystania ze świadczeń pomocy społecznej, którego podstawę stanowiły informacje uzyskane w Powiatowym Urzędzie Pracy w Mińsku Mazowieckim, Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych oraz 10 ośrodkach pomocy społecznej wykazała, że:

- dziewięciu wychowanków (30%) w różnych okresach było zarejestrowanych jako osoby bezrobotne, przy czym dwie osoby (6%) po upływie jednego roku od opuszczenia pieczy zastępczej oraz trzy osoby (10%) w czasie trwania kontroli NIK. Średni czas pozostawania bez pracy wynosił 15 miesięcy. Trzy osoby były bezrobotne przez ponad rok, a najdłuższy okres pozostawania bez pracy wynosił 41 miesięcy i dotyczył osoby, która była zarejestrowana od czasu opuszczenia pieczy zastępczej do chwili obecnej,
- 28 wychowanków (93,3%) ujętych było w ewidencji ZUS jako pracownicy podlegający ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu; osoby wykonujące umowę agencyjną, umowę zlecenie lub umowę o świadczenie usług; osoby odbywające staże i stypendia, w tym 14 osób (50%) rok po opuszczeniu pieczy zastępczej i 18 osób (64,3%) w czasie kontroli NIK. W przypadku dwóch wychowanków następowały częste zmiany pracodawców (po dziewięć zmian), lecz osoby te wykonywały zazwyczaj umowy agencyjne, umowy zlecenie lub umowy o świadczenie usług,
- ośmiu wychowanków (26,6%) w różnych okresach korzystało z różnych świadczeń pomocy społecznej, przy czym rok po opuszczeniu pieczy zastępczej z takich świadczeń nie korzystała żadna z osób usamodzielnianych, a w czasie trwania kontroli NIK ze świadczeń z pomocy społecznej korzystały dwie osoby (6,6%).

(akta kontroli str. 787-881)

W celu zapoznania się z opiniami opiekunów usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, 20 osobom pełniącym tę funkcję przekazano anonimowe ankiety NIK. Z odpowiedzi udzielonych przez 10 opiekunów wynika, że problemem jaki napotyka jest brak lub bardzo niskie zaangażowanie wychowanków w proces swojego usamodzielnienia. Na tę kwestię zwróciło uwagę trzech opiekunów. Do najtrudniejszych spraw związanych z opieką nad wychowankami zaliczono: niechęć z ich strony do utrzymywania stałego kontaktu, nieinformowanie opiekuna o napotykanym trudnościach, postawa wychowanka, który nie pozwalał sobie pomóc oraz brak wizji u wychowanka odnośnie do własnej przyszłości. Jako największe problemy utrudniające trwałe usamodzielnienie wychowanków wskazano brak mieszkań dla osób opuszczających pieczę zastępczą, utrzymywanie kontaktów z rodziną biologiczną oraz brak wiary we własne możliwości.

Ankiety NIK zostały także przekazane do usamodzielniających się wychowanków pieczy zastępczej. Sześć osób, spośród 25 kontynuujących proces usamodzielniania, do których ankiety skierowano, odpowiedziało na pytania NIK. Jeden z ankietowanych stwierdził, że nie przypomina sobie, aby został poinformowany o przysługujących mu formach pomocy dla pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej, pozostałe osoby taką informację otrzymały. Żadna z odpowiadających osób nie napotkała problemów przy opracowywaniu IPU, pięciu wychowanków stwierdziło, że współpraca z opiekunem układa się bardzo dobrze, a dodatkowo jeden, że zawsze może liczyć na wsparcie ze strony opiekuna. Jedna z ankietowanych osób wskazała natomiast, że metody stosowane w pewnym czasie przez opiekuna "stopowały jej rozwój w porównaniu do rówieśników". Wszystkie osoby dobrze

oceniły swój proces usamodzielniania, dla dwóch osób najtrudniejszą rzeczą było znalezienie dobrej pracy, dla jednej rozpoczęcie samodzielnego mieszkania, dla kolejnej pogodzenie szkoły z wychowaniem dziecka i pracą, a dla następnej brak wsparcia ze strony rodziny. Dwie usamodzielniające się osoby wskazały też na potrzebę większej dostępności mieszkań dla wychowanków opuszczających pieczę zastępczą.

Wypełnione ankiety przekazało także dwóch wychowanków, którzy przerwali kontynuowanie procesu usamodzielniania⁶⁷. Wychowankowie ci nie napotkali żadnych problemów przy opracowaniu IPU, ich współpraca z opiekunami układa się na zadawalającym poziomie, zaś powodem przerwania usamodzielniania była niechęć do nauki, a także brak możliwości pogodzenia obowiązków zawodowych oraz trudności w szkole.

(akta kontroli str. 1024)

2.5. PCPR nie monitoruje losów wychowanków, którzy opuścili pieczę zastępczą i zakończyli proces usamodzielniania, gdyż jak wskazała Dyrektor Centrum nie ma podstawy prawnej zezwalającej na takie działania. PCPR nie badało też skuteczności zrealizowanych usamodzielnień ani trwałości efektów tych usamodzielnień. Wychowanek, który zakończył proces usamodzielniania jest osobą dorosłą, która często nie chce mieć kontaktu z urzędem. Centrum ma informacje tylko o tych wychowankach, którzy sami przekazali je koordynatorowi, pracownikowi socjalnemu lub innemu pracownikowi PCPR. Centrum nie posiadało też danych dotyczących liczby usamodzielnianych wychowanków, którzy podjęli zatrudnienie oraz zarejestrowali się jako osoby bezrobotne czy też korzystali z pomocy społecznej. Nie posiadało również udokumentowanych informacji odnośnie do liczby osób, które po zakończeniu procesu usamodzielniania uzyskały mieszkanie z zasobów gmin lub powiatu, natomiast w przypadku wychowanków, którzy po opuszczeniu pieczy – pozostając jeszcze w procesie usamodzielniania – otrzymali mieszkania, w latach 2020-2023 było to dziewięć osób.

(akta kontroli str. 1014-1023)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Informacje dotyczące osób usamodzielnianych nie były opublikowane na stronie BIP Centrum, natomiast informacje zamieszczone na stronie internetowej PCPR były niepełne oraz nieaktualne odnośnie do wysokości świadczeń – wskazywały nieprawidłowe kwoty świadczeń, które może uzyskać osoba usamodzielniana, tj.:

- w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną wskazano kwotę nie mniej niż 3300 zł, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat, podczas gdy kwota ta od 1 czerwca 2022 r. wynosiła 3921 zł,
- w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-wychowawczą:

- jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat wskazano kwotę nie mniej niż 6600 zł, podczas gdy kwota ta od 1 czerwca 2022 r. wynosiła 7839 zł,
- jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat wskazano kwotę nie mniej niż 3300 zł, podczas gdy kwota ta od 1 czerwca 2022 r. wynosiła 3921 zł,
- jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku, wskazano kwotę nie mniej niż 1650 zł, podczas gdy kwota ta od 1 czerwca 2022 r. wynosiła 1961 zł.

Informacje zamieszczone na stronie internetowej Centrum nie były wyczerpujące, tj. nie wskazywały kwoty świadczenia otrzymywanego przez osoby kontynuujące naukę oraz kwoty świadczenia przyznawanego na zagospodarowanie.

(akta kontroli str. 785-786)

Dyrektor PCPR, nie wskazując przyczyn przyznała, że informacje zamieszczone na stronie Centrum, dotyczące osób usamodzielnianych, były nieaktualne. W czasie trwania

⁶⁷ Spośród 10, do których ankiety skierowano.

kontroli NIK informacje w tym zakresie zamieszczono na stronie BIP PCPR, a także uaktualniono i uzupełniono informacje opublikowane na stronie internetowej Centrum.

(akta kontroli str. 786, 976-991)

2. Zgodnie z Procedurą, weryfikowanie realizacji celów oraz zadań postawionych w programie usamodzielnienia, a także określenie, w jakim stopniu IPU przyczynia się do wzrostu samodzielności wychowanka odbywa się poprzez dokonywanie weryfikacji i oceny IPU, przeprowadzanej w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż co pół roku, przez osobę usamodzielnianą wraz z opiekunem procesu usamodzielnienia oraz pracownikiem socjalnym / koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej odpowiedzialnym za współpracę z osobami usamodzielnianymi (dział II, pkt. dot. Usamodzielnienia, Indywidualny program usamodzielnienia ust. 4 i 5). Kontrola wykazała, że w żadnej z 30 analizowanych spraw nie dokonywano regularnie, tj. co pół roku, weryfikacji i oceny IPU, a w przypadku 10 osób nie przeprowadzono ani jednej weryfikacji i oceny Programu przez cały okres jego realizacji. Dotyczyło to spraw nr: POW-MM.4401.11.2020, POW-F.4401.26.2017, RPZ.467.53.2023.CŁ, RPZ.467.50.2023.CŁ, RPZ.467.S/MM.4.2022.CŁ, RPZ.467.S/J.1.2020.CŁ, RPZ.467.S/MM.5.2021.CŁ, RPZ.467.1.2023.CŁ, RPZ.467.44.2023.CŁ, POW.4405.2.2021.

(akta kontroli str. 475-480, 882-963)

Dyrektor PCPR przyznając, że nie zawsze dokonywano weryfikacji i oceny realizacji zadań zaplanowanych w IPU, jako główne przyczyny ich braku wskazała na: niechęć wychowanków do współpracy w zakresie pomocy i gromadzenia dokumentacji, wyjazdy wychowanków za granicę, utrzymywanie kontaktów telefonicznych z usamodzielnianymi wychowankami oraz ograniczenia związane z pandemią i wprowadzoną wówczas pracą rotacyjną.

(akta kontroli str. 1005-1013)

3. Zgodnie z postanowieniami Procedury (dział III, pkt. dot. Warunków przyznania pomocy na usamodzielnienia ust. 5 oraz dot. Warunków przyznania pomocy na zagospodarowanie ust. 5) usamodzielniany wychowanek rozlicza się z otrzymanej pomocy poprzez przedstawienie dowodów zakupu. Terminy przedłożenia dowodów zakupu materiałów, sprzętu lub wyposażenia wynikały z wydawanych przez PCPR decyzji administracyjnych przyznających świadczenie na poszczególne formy wsparcia.

Kontrola wykazała, że w przypadku trzech osób, spośród 12, które otrzymały pomoc na zagospodarowanie i na usamodzielnienie dowody zakupu w ogóle nie zostały przekazane do PCPR albo wpłynęły z opóźnieniem wynoszącym nawet 15,5 miesiąca.

Dotyczyło to spraw:

– nr RPZ.467.1.2023.CŁ – decyzja nr RPZ.UW.DEC.467.9Z.2021.CŁ z dnia 16 listopada 2021 r. przyznająca pomoc na zagospodarowanie w kwocie 1695 zł z przeznaczeniem na remont mieszkania oraz decyzja nr RPZ.UW.DEC.467.10U.2021.CŁ z dnia 16 listopada 2021 r. przyznająca pomoc na usamodzielnienie w kwocie 3730 zł z przeznaczeniem na zakup mebli i sprzętu gospodarstwa domowego. Kwoty otrzymanej pomocy podlegały rozliczeniu na podstawie faktur do dnia 30 grudnia 2021 r. W dniu 13 kwietnia 2023 r., tj. w czasie trwania kontroli NIK do PCPR wpłynęły faktury rozliczające przyznane świadczenia. Opóźnienie rozliczenia wyniosło 15,5 miesiąca,

– nr RPZ.467.S/MM.4.2022.CŁ – decyzja nr RPZ.UW.DEC.467.3Z.2022.CŁ z dnia 13 kwietnia 2022 r. przyznająca pomoc na zagospodarowanie w kwocie 1695 zł z przeznaczeniem na remont pokoju oraz decyzja nr RPZ.UW.DEC.467.2U.2022.CŁ z dnia 13 kwietnia 2022 r. przyznająca pomoc na usamodzielnienie w wysokości 3730 zł na zakup mebli. Kwoty otrzymanej pomocy podlegały rozliczeniu na podstawie przedłożonych faktur do dnia 22 czerwca 2022 r. W dostępnej w PCPR dokumentacji brakowało faktur, na podstawie których można stwierdzić, że środki zostały wydane zgodnie z celem, na który zostały przeznaczone,

– nr RPZ.467.S/J.1.2020.CŁ – decyzja nr RPZ.UW.DEC.467.08Z.2020.CŁ z dnia 10 września 2020 r. przyznająca pomoc na zagospodarowanie w kwocie 3154 zł z przeznaczeniem na zakup mebli i sprzętu gospodarstwa domowego oraz decyzja nr RPZ.UW.DEC.467.09U.2020.CŁ z dnia 10 września 2020 r. przyznająca pomoc na

usamodzielnienie w kwocie 3470 zł z przeznaczeniem na remont pokoju. Kwoty otrzymanej pomocy podlegały rozliczeniu na podstawie przedłożonych faktur do dnia 30 listopada 2020 r. Z dokumentacji dołączonej do sprawy wynika, że rozliczenie to nastąpiło w dniu 2 marca 2021 r. (wpływ kopii faktur do PCPR), tj. z opóźnieniem wynoszącym 3 miesiące.

Ponadto w jednej sprawie dokonano zakupu innych artykułów niż wynikało to z decyzji przyznającej świadczenie:

– nr RPZ.467.S/Su.4.2022.CŁ – w złożonym w dniu 5 sierpnia 2022 r. wniosku o udzielenie pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie osoba usamodzielniana zadeklarowała przeznaczenie otrzymanych środków na opłacenie kursu doszkalającego z języka obcego oraz doposażenie własnej części mieszkania. Decyzją z dnia 22 sierpnia 2022 r. nr RPZ.UW.DEC.467.10Z.2022.CŁ otrzymała pomoc na zagospodarowanie w wysokości 1782 zł z przeznaczeniem na zakup sprzętu gospodarstwa domowego oraz decyzją z dnia 22 sierpnia 2022 r. nr RPZ.UW.DEC.467.11U.2022.CŁ otrzymała pomoc na usamodzielnienie w wysokości 3921 zł na zakup mebli i sprzętu gospodarstwa domowego. Zgodnie z ww. decyzjami nie przyznano pomocy na pokrycie kosztów związanych z kursem języka obcego, natomiast rozliczając otrzymane środki osoba ta przedstawiła m.in. fakturę na kwotę 1449 zł brutto za zakup słuchawek AIRPODS PRO 2.GEN MQD83ZM/A.

(akta kontroli str. 475-480, 559-621, 649-658)

Z wyjaśnień Dyrektor PCPR wynika, że w jednym przypadku koordynator wielokrotnie prosił pełnoletnią wychowankę o dostarczenie faktur, która informowała o ich przekazaniu na adres mailowy Centrum, co było nieprawdą. Przez jakiś czas koordynator miał utrudniony kontakt z wychowanką, która nie odbierała telefonów, nie stawiała się na umówione spotkania. Koordynator kontaktował się także z opiekunem usamodzielnienia, jednak dopiero po 15,5 miesiącach faktury zostały przekazane.

Opiekun innej osoby⁶⁸ zwrócił się z ustną prośbą o przedłużenie terminu rozliczenia o trzy miesiące, tj. do końca marca 2021 r. Otrzymane świadczenie wydatkowano zgodnie z przeznaczeniem, a przedłużenie terminu rozliczenia wynikało ze zgody PCPR.

U kolejnej osoby, ze względu na duże potrzeby wychowanka, większość zakupionych urządzeń były to rzeczy używane, na które brakuje rachunków. W celu rozliczenia otrzymanych środków zostaną wykonane oględziny wraz z dokumentacją fotograficzną, a koordynator z wychowankiem sporządzą stosowne oświadczenia.

Dyrektor wskazała także, że zmienione zostaną zasady rozliczenia przyznanej pomocy na usamodzielnienie, a mianowicie w przypadku braku możliwości uzyskania faktur za zakupy oraz wykonanie prac dopuszczalne będzie rozliczenie na podstawie oświadczenia wychowanka, potwierdzone przez koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej i opiekuna w procesie usamodzielnienia.

Odnosnie do rozliczenia zakupu urządzenia niezgodnego z wydaną decyzją, Dyrektor wskazała, że w tym przypadku nastąpiła pomyłka PCPR. Wychowanka wniosowała o środki z przeznaczeniem na opłacenie kursu doszkalającego z języka obcego, zaś w wydanej decyzji wskazano, że środki będą przeznaczone na zakup mebli i sprzętu gospodarstwa domowego.

(akta kontroli str. 1005-1013)

4. W trzech decyzjach zawieszających pomoc na kontynuowanie nauki, spośród siedmiu wydanych w latach 2020-2022 nie wskazywano czasu, na jaki ta pomoc została zawieszona. Dotyczyło to decyzji: RPZ-DEC.463.7-2.2021.CŁ z dnia 8 listopada 2021 r.; RPZ.UW.DEC.463.07-3.2022.CŁ z dnia 26 września 2022 r.; POW.4405.30.3.3.2021/22 z dnia 20 grudnia 2022 r.

(akta kontroli str. 589-594)

Według wyjaśnień Dyrektor PCPR, powodem niewskazania okresu zawieszenia pomocy był fakt, że wychowankowie nie byli w stanie określić, kiedy podejmą dalszą naukę.

(akta kontroli str. 1005-1013)

---

⁶⁸ Dot. osoby ubezwłasnowolnionej.

NIK wskazuje, że zgodnie z komentarzem do ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej *ważne jest by czas na jaki zostało zawieszono wypłacanie pomocy na kontynuowanie nauki określony został w sposób konkretny, aby bez żadnych wątpliwości można było ustalić, kiedy upływa okres zawieszenia wypłaty*⁶⁹. Zatem w celu zmobilizowania usamodzielnianej osoby do podejmowania zaplanowanych działań zawieszenie pomocy na kontynuowanie nauki powinno nastąpić na konkretny czas, nie zaś bezterminowo.

5. Zgodnie z art. 145 ust. 7 ustawy o wspieraniu rodziny po zakończeniu realizacji indywidualnego programu usamodzielnienia osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia i kierownikiem powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie dokonują oceny końcowej procesu usamodzielnienia. W przypadku jednej osoby (nr sprawy POW.4405.24.2020) z dokumentu *Ocena końcowa z realizacji indywidualnego procesu usamodzielnienia* z dnia 10 czerwca 2020 r. nie wynika, że oceny tej dokonała osoba usamodzielniana wraz z opiekunem usamodzielnienia oraz Dyrektorem PCPR.

(akta kontroli str.587-588)

Dyrektor przyznała, że w ocenie końcowej uczestniczył jedynie wychowanek i pracownik socjalny PCPR, nie wskazała jednak przyczyn braku osób, które zgodnie z ustawą mają obowiązek dokonywać takiej oceny.

(akta kontroli str. 1005-1013)

6. W czasie kontroli ustalono, że w przypadku pięciu osób oceny końcowej indywidualnego procesu usamodzielnienia dokonano przed zakończeniem realizacji zadań wynikających z IPU, co było niezgodne z art. 145 ust. 7 ustawy o wspieraniu rodziny.

Dotyczyło to spraw:

- RPZ.467.S/J.1.2020.CŁ – ocena końcowa z realizacji IPU z dnia 8 grudnia 2020 r., tj. przed rozliczeniem pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie, co nastąpiło w dniu 2 marca 2021 r.,
- RPZ.467.S/Su.4.2022.C – ocena końcowa z realizacji IPU z dnia 13 października 2022 r., tj. przed rozliczeniem pomocy na zagospodarowanie i usamodzielnienie, co nastąpiło w dniu 31 października 2022 r.,
- RPZ.467.S/MM.5.2021.CŁ – ocena końcowa z realizacji IPU z dnia 10 marca 2021 r., tj. przed otrzymaniem pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie (decyzje nr: RPZ.UW.DEC.467.6U.2021. CŁ z dnia 29 czerwca 2021 r. – pomoc na usamodzielnienie w kwocie 3730 zł i RPZ.UW.DEC.467.5Z.2021.CŁ z dnia 29 czerwca 2021 r. – pomoc na zagospodarowanie w kwocie 1695 zł), rozliczenie otrzymanej pomocy z dnia 7 października 2021 r.,
- RPZ.467.S/MM.4.2022.CŁ – ocena końcowa z realizacji IPU z dnia 29 marca 2022 r., tj. przed otrzymaniem pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie (decyzje nr: RPZ.UW.DEC.467.2U.2022. CŁ z dnia 13 kwietnia 2022 r. – pomoc na usamodzielnienie w kwocie 3730 zł i RPZ.UW.DEC.467.3Z.2022.CŁ z dnia 13 kwietnia 2022 r. – pomoc na zagospodarowanie w kwocie 1695 zł),
- RPZ.467.Su/NZ.3.2022.CŁ – ocena końcowa z realizacji IPU z dnia 26 lipca 2022 r., tj. przed otrzymaniem pomocy na usamodzielnienie i zagospodarowanie (decyzje nr: RPZ.UW.DEC.467.6U.2022. CŁ z dnia 1 sierpnia 2022 r. – pomoc na usamodzielnienie w kwocie 7839 zł i RPZ.UW.DEC.467.7Z.2022.CŁ z dnia 1 sierpnia 2022 r. – pomoc na zagospodarowanie w kwocie 1782 zł).

(akta kontroli str. 595-633, 649-667)

Powodem dokonania oceny końcowej przed ukończeniem realizacji wszystkich zadań przewidzianych w IPU, według wyjaśnień Dyrektor PCPR, była nieprawidłowa interpretacja przepisów ustawy.

(akta kontroli str. 1005-1013)

⁶⁹ Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Komentarz. B. Królak, M. Rączka. Wydawnictwo C.H. Beck. Warszawa 2017 r.

OCENA CZĄSTKOWA

We wszystkich zatwierdzonych przez Dyrektora PCPR Indywidualnych Programach Usamodzielnienia, opracowanych przez osoby przystępujące do tego procesu oraz ich opiekunów, wskazywano zadania / cele do realizacji, terminy i sposoby ich osiągnięcia oraz osoby odpowiedzialne za ich wykonanie. Mimo, że w Centrum wprowadzono narzędzia do monitorowania i nadzorowania realizacji procesu usamodzielniania, to jednak nie zawsze były one stosowane, czym naruszono wewnętrzne uregulowania. W przypadku wszystkich zakończonych usamodzielnień dokonano oceny końcowej tego procesu, lecz kontrola wykazała, że aż 75% z nich dokonano z naruszeniem przepisów ustawowych. Ponadto proces usamodzielniania nie był w pełni skuteczny, bowiem aż 30% osób było zarejestrowanych jako osoby bezrobotne. Osoby usamodzielniane korzystały także ze świadczeń pomocy społecznej

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Podjęcie działań mających na celu dokonanie zmian Regulaminu organizacyjnego PCPR, poprzez ujęcie w strukturze organizacyjnej Centrum Zespołu ds. Rodzinnej Pieczy Zastępczej.
2. Kontynuowanie działań mających na celu zwiększenie w PCPR liczby koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.
3. Przyznawanie osobom usamodzielnianym środków finansowych w kwotach wynikających z obowiązujących przepisów oraz wydanie decyzji administracyjnej przyznającej wychowankowi instytucjonalnej pieczy zastępczej kwotę środków należnych na zagospodarowanie.
4. Wydawanie decyzji administracyjnych w ustawowych terminach oraz zawiadamianie stron o każdym przypadku niezalądzenia sprawy w terminie, ze wskazaniem przyczyn zwłoki oraz wskazaniem nowego terminu zalądzenia sprawy.
5. Wydawanie decyzji administracyjnych przyznających świadczenie po otrzymaniu wszystkich wymaganych załączników.
6. Wskazywanie w decyzjach zawieszających pomoc na kontynuowanie nauki czasu, na jaki ta pomoc zostaje zawieszona.
7. Egzekwowanie od wychowanków obowiązku przedkładania dokumentów potwierdzających wydatkowanie środków otrzymanych na zagospodarowanie i usamodzielnienie, zgodnie z zasadami określonymi w wydawanych decyzjach.
8. Systematyczne dokonywanie weryfikacji i oceny IPU u wszystkich usamodzielnianych wychowanków.
9. Zapewnienie zgodności postanowień zawartych w IPU z terminami przyznawania pomocy na kontynuowanie nauki.
10. Zintensyfikowanie działań zmierzających do zapewnienia udziału opiekunów usamodzielniania i Dyrektora PCPR przy dokonywaniu oceny końcowej realizacji IPU.
11. Dokonywanie oceny końcowej procesu usamodzielniania po zakończeniu realizacji zadań wskazanych w IPU.
12. Monitorowanie Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej na lata 2021-2023 w sposób określający stopień osiągnięcia założonego celu w szczególności w odniesieniu do usamodzielnianych wychowanków rodzinnej pieczy zastępczej.
13. Uwzględnienie w projekcie nowego powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej mierników pozwalających na dokonywanie oceny stopnia realizacji przyjętych celów i zadań.
14. Aktualizowanie informacji odnoszących się do usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej zamieszczonych na stronach internetowych PCPR oraz w BIP Centrum.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Departamentu Pracy, Spraw Społecznych i Rodziny Najwyższej Izby Kontroli. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, 20 czerwca 2023 r.

Kontroler
Joanna Celińska
Doradca ekonomiczny

.....
podpis

Najwyższa Izba Kontroli
Departament Pracy,
Spraw Społecznych i Rodziny
p.o. Dyrektor
Dariusz Rogowski

.....
podpis

*) Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U z 2022 r. poz. 902) NIK wyłączyła jawność informacji dotyczących osoby fizycznej. Wyłączenia tego dokonano w interesie osoby fizycznej.